Yazı işleri :
E. U. Rs.
Harb Tarihi Dairesi

Harb Tarihi Vesikaları DERGİSİ

Üç ayda bir çıkarılır
(Mart , Haziran , Eylûl , Aralık)
Ayları

Basım işleri :
E. U. Basımevi
ANKARA

Yıl : 2 Haziran - 1953 Sayı : 4

Tarih yazmak, yapmak kadar mühimdir. Yazan, yapana sadık kalmazsa; değişmiyen hakikat insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır.

ATATÜRK

İÇİNDEKİLER:

1 — Önsöz
2 — Vecizeler
3 — Tarihî vesikalar

166 sayılı Ordu Dergisine ektir.

E. U. Basımevi
ANKARA
1953

Harb Tarihi Vesikaları hakkında önsöz

1 — "Harb Tarihi Vesikaları" Dergisinin 3 ncü sayısında bundan sonra, derginin müstakil çıkarılacağı (Ordu Dergisine ek olmıyarak) ilân edilmişse de, Sayın Millî Savunma Vekilinin emirleriyle yine eskisi gibi Ordu Dergisine ek olarak basılacak ve yine gerek Ankara'daki Erkânıharbiyei Umumiye Basımevinde, gerekse İstanbul'da bulunan Kara Kuvvetleri emrindeki Askerî Basımevinde satışa çıkarılacaktır. Arzu edenler bu Basımevlerinden tedarik edebilirler.

2. Evvelce çıkarılmış olan 1, 2 ve 3 ncü sayılarda her dergide yirmişer tarihî vesika yayınlanmış olup, bundan sonrakilere yirmi beşer vesika konacaktır.

3. Vesikalar, mümkün olduğu kadar birbirleriyle ilgisi olan hâdiselere ve yazılma tarihlerine göre basılmakta isede bâzan tarih sırasına riayet edilmiyerek gerekirse ve ilgisi olursa eski tarihlere ait olanlar da Dergilere konacaktır.

4. Tarihî vesikaların daha kolay, daha iyi ve etraflı olarak incelenmesini sağlamak maksadiyle bundan sonra şu tertip dahilinde yazılması uygun görülmüştür:

a. Evvelâ vesikayı teşkil eden yazının ne gibi tarihî hâdise, vaka veya sebepler altında yazıldığını açıklayıcı bilgi verilecek;

b. Bundan sonra Türkçe harflerle ve mümkün olduğu kadar yazının ilk yazılış müsveddesi, üzerinde yapılan tashihler, kayıt işleri, adres, imza ve havale gibi muameleler vesair işaretler aslında olduğu gibi yazılacak;

c. Daha sonra, diğer sahifeye vesikanın yazısı, şekli ve renkleri vesair vasıfları aynen muhafaza edilerek fotoğrafla kopyası (Facsimile) konacaktır. Bundan sonra ikinci, üçüncü ve diğer vesikalar bu tertip dahilinde sıralanacaktır.

5. Eski arap harfleriyle yazılı bulunan vesikaların ifade tarzlarına göre, bugün kullanılmıyan bâzı tâbir ve kelimelerin okunmasında ve Türkçe harflerle yazılmasında yanlışlığa düşülmemesi için mütehassıslara okutturularak yazılmaktadır. Bununla beraber herhangi bir yanlışlık halinde Harb Tarihi Dairesine bildirilmesi çok rica olunur.

6. Her sayıda gerekirse ayrıca Derginin sonunda düzeltmeler ve vesikaları aydınlatıcı diğer vesikalar ele geçtikçe basılacaktır.

Birinci sayıda da yazıldığı gibi tarihî vesikaları aydınlatıcı başka vesikalara sahip olanların veya tarihî olayların içinde bulunmuş, yaşamış ve görmüş bulunanların Harb Tarihi Dairesine yardımda bulunmaları sayesinde tarihî hakikatler meydana çıkarılmış olacaktır.

Erkânıharbiyei Umumiye
Harb Tarihi Dairesi

Vecizeler

Biz hukukumuzu ve istiklâlimizi müdafaa için giriştiğimiz mücadelenin kutsiyetine kail ve hiçbir kuvvetin bir milleti yaşamak hakkından mahrum edemiyeceğine kaniiz.

ATATÜRK

Bir millet mevcudiyeti ve hukuku için bütün kuvvetiyle, bütün kuvvayi fikriye ve maddiyesiyle alâkadar olmazsa, bir millet kendi kuvvetine istinaden mevcudiyet ve istiklâlini temin etmezse şunun, bunun baziçesi olmaktan kurtulamaz.

ATATÜRK

Büyük tehlikeler önünde uyanan milletlerin nekadar sebatkâr oldukları tarihen müspettir. Silâhiyle olduğu gibi dimağiyle de mücadele mecburiyetinde olan milletimizin, birincisinde gösterdiği kudreti; ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur.

ATATÜRK

Buhran yerine koşan kumandan, oraya eniyi ihtiyat göndermiş olur.

Mareşal ÇAKMAK

Muvaffakıyet; ancak kendisini iştiyakla arıyanların meftunudur.

Mareşal ÇAKMAK

Siyasî propagandanın tesiri âsabı gevşetir, buna aldananlar büyük felâkete düşerler.

Mareşal ÇAKMAK

TARİHÎ VESİKALAR

61 No. lı vesikanın açıklaması

Büyük Harbin son günlerinde Yıldırım Ordular Grupu Kumandanlığından ayrılan Mareşal Leyman von Sanders'in yerine Yıldırım Ordular Grupu Kumandanı olan Mirliva Mustafa Kemal Paşa, mezkûr Yıldırım Ordular Grupunun lağvı üzerine İstanbul'a gelmiş, bir müddet İstanbul'da kaldıktan sonra Dokuzuncu Ordu Kıtaatı Müfettişliğine tâyini icra kılınmış ve 30 - Nisan - 335 (1919) tarihinde mezkûr Müfettişliğe tâyinleri Padişahın iradesiyle tasdik olunarak mayısın ilk günlerinden itibaren daha İstanbul'da iken yeni vazifelerine başlamışlardı.

Bir sayılı "Harb Tarihi Vesikaları" Dergisinin 3 No. lı vesikasını teşkil eden ve Dokuzuncu Ordu Kıtaatı Müfettişliğine verilen "Dokuzuncu Ordu Kıtaatı Müfettişliğine ait vazaif, yalnız askerî olmayıp Müfettişliğin ihtiva ettiği mıntaka dahilinde aynı zamanda mülkîdir" ifadesiyle başlıyan talimatın 1 nci maddesinin (a) fıkrasında "mıntakada asayişi dahîlinin iade ve istikrarı ve bu asayişsizliğin esbabı hüdûsunun tesbiti" yazılı idi. Gerçekte Anadolu'nun muhtelif bölgelerinde bilhassa Rum ve Ermeni halkiyle meskûn yerlerde; askerin ve mahallî jandarma kuvvetlerinin bulunmadığı veya kâfi olmadığı bölgelerde, eşkıyaların türediği ve gittikçe memleketin inzıbat ve asayişin bozulmakta olduğu haberleri gelmekte idi. İşte, Mustafa Kemal Paşa'nın daha İstanbul'dan hareketinden evvel 11 - Mayıs - 335 (1919) tarihinde Sıvas vilâyetine, Canik Müstakil Mutasarrıflığına ve Sıvas'da Üçüncü Kolordu Kumandanlığına çekilen şifre ile Sıvas vilâyetinde ve Canik Mutasarrıflığı dahilinde faaliyette bulunan eşkıyaların miktarları ve mahiyetleri hakkında malûmat istenilmiştir ki "61 No. lı vesikayı teşkil etmektedir".

Vesika No. 61

Şifre **11/5/35**

Aceledir

Sıvas Vilâyet-i Aliyyesine, Sıvas'da III ncü Kolordu K., Canik Müstakil Mutasarrıflığına

1. Vilâyet ve müstakil liva mıntakasında icrayi faaliyet etmekte olan eşkıya çetelerinin islâm ve Gürcü, Rum, Ermeni olduklarına nazaran miktarları ve mıntakai nüfuz ve şekavetleri neresidir? Rüesasının isimleri nedir? Negibi silâhlarla mücehhez ve ne vakittenberi şekavettedir. Bunlar hepsi dahilde mi teşekkül etmiş ve kısmen hariçten mi gelmiştir?

2. İşbu şekavetin siyasî maksatlar üzerine mi yoksa soygunculuk ve kuttâitarik gibi sırf makasıdı şahsiye ve hususiye müstenit mi?

3. İşbu malûmat makamatı mülkiye ile ciheti askeriye bilmuhabere sıhhate karîp bir surette tesbit edilecek ve Kolordu Kumandanı Miralay Salâhattin Bey bu malûmatı muhtasar ve müfit bir halde Samsun'da bana verecektir.

4. Sıvas vilâyeti aliyyesine, Üçüncü Kolordu Kumandanlığına ve Canik Müstakil Mutasarrıflığına tebliğ edilmiştir.

M. Kemal

Üçüncü K. Orduya şifre edilmiştir.
12 - Mayıs - 335

Sıvas vilâyeti aliyyesine, Canik Mutasarrıflığına keşide edilmek üzere bir sureti Dahiliye Nezareti şifre kalemine gönderilmiştir) minh 12

Vehbi

Vesika No : 61

کوندرن :	نجی رابور	محل :	تاریخ	دقیقه : ساعت
	کوندراشدر			
	واصل اولشدر			

آدرس ..... سواس ۲۵/۵/۱۱

جانب مستقل مقر فخیم

۱ـ ویلایت و مستقل لوا منطقه سنده اجرای فعالیت ایتمکده اولان اشقیا حیدر بیک
اسلام و کورجی ، روم ، ارمن اولمق قدرینه نظاً مقدارلری و منطقه
نفوذ و شقاوتلری نه سیدر ؟ رؤسالرینک اسمری نه در ؟
نه کبی سلاحلری وار و نه وقت بری شقاوتده در . بونلر هیچ
واخلده می تشکل ایتمیه و قسماً چاره جدمی کلمشدر ؟

۲ـ اشبو شقاوتلرک سیاسی مقصدلری اورنیه می یوقسه صویلیوخلیه و
طبیعیه کبی صرف مقاصد شخصیه و خصوصیه مستندمی ؟

۳ـ اشبو معاملاتک مملکه ایله جرئت عسکریه بالمحاربه صحت
قریب برصورتک تثبیت ایدیلمسی و قوماندانلغ میرآلای

کوندرن :	نجی رابور	محل :	تاریخ	دقیقه : ساعت
	کوندرلمشدر			
	واصل اولمشدر			

آدرس .....

[illegible]

[illegible]

[illegible]

62 No. lı vesikanın açıklaması

9 ncu Ordu Kıtaatı Müfettişi Mustafa Kemal Paşa'nın 19 - Mayıs - 335 (1919) Samsun'a çıktıkları günü, Müfettişlik emrinde bulunan ve Müfettişliği civar bölgelerdeki mülkî âmirlerle Erzurum'daki XV nci ve Ankara'daki XX nci Kolordu Kumandanlıklarına, bölgelerinin asayiş durumlarını belirten bir raporun gönderilmesi hakkında çektikleri telgrafa aittir.

Vesika No. 62

9 ncu Ordu Müfettişliği
İstihbarat
Şube
2

Sıvas, Van, Erzurum, Trabzon, Ankara, Kastamonu, Mamuretilâziz, Diyarıbekir vilâvetleriyle Erzincan Müstakil Mutasarrıflığına

Erzurum'da Onbeşinci Kolordu Kumandanlığına

Ankara'da Yirminci »

1. Samsun'da birkaç gün kalacağım. Asayiş-i memleket hakkındaki malûmat ve mütalâatı aliyyeleriyle mevcudise şekavetin esbab ve avamili ve derecesi ve men'i için ittihaz kılınan en son tertibat hakkında müstacelen ve muhtasaran tenvir buyrulmaklığımı rica ederim.

2. Sıvas, Van, Erzurum, Trabzon, Ankara, Kastamonu, Mamuretilâziz, Diyarıbekir vilâyetleriyle Erzincan Müstakil Mutasarrıflığına, Onbeşinci ve Yirminci Kolordu Kumandanlıklarına tebliğ edilmiştir 19 - 5 - 35 de telgrafla tebliğ edilmiştir.

Husrev

9 ncu Ordu Kıtaatı Müfettişi
M. Kemal

٩. ا. ر مفتشلك

انتخابات

شيراز وان ، ارضروم ، طرابزون ، الده

قطموني ، محمود الغازي ، دنابرك ولاتيده

اورفا ، مستقل مفرزلك

ارضروم ده اون بشنجي قول ارد فرقه نك

القتي ده كيدمجي قول

١- صاسون ده برفاج كون قالمصغم . اساسي

مملكت صفتنه كي معلومات ، مقدسات عدليه

موجود ايسه تقاوتك اسباب كه عوامل

درجه ، و منبعلرون الاز الصول ترتيبات

صفتنه مصغولا ، مختصاً شوريه لمعلومه

ايدرم .

٢- شيراز ، وان ، ارضروم ، طرابزون ، الده

قطموني ، محمود الغازي ، دنابرك ولاتيده

اورفا مستقل مفرزلك ، اون بشنجي و

بشنجي قول ارد فرقه نك

١٩/٥/٢٥ ده تلغرافلا تبليغ ايلمشدر

قطعاً

ا. ر مفتشي

٩

حسن

63 No. lı vesikanın açıklaması

Samsun livası asayişinin dikkate şayan bir durum aldığı ve mutasarrıflık jandarmasının takviyesine lüzum hâsıl olduğu hakkında Jandarma Genel Kumandanlığının Dahiliye Nezaretine verdiği bir rapor üzerine, Dahiliye ve Harbiye Nezaretleri arasında cereyan eden muhabere neticesinde Harbiye Nezaretinin Samsun livasının asayiş durumu ve bu hususta Müfettişlikçe negibi tedbirlerin alındığının bildirilmesine dair bir şifredir.

Vesika No. 63

Adet
330

Harbiyeden
2 - 6 - 35

Havzada
Dokuzuncu Ordu Kıtaat Müfettişliğine

Maiyeti ve makinelitüfeği ile dağa çıkıp avdet eden onbeşinci fırkaya mensup mitralyöz zâbitanından Mülâzimisani Hamdi Efendinin tekrar avanesiyle firar ettiği ve mezkûr fırkadan birçok efradın müsellehan mumaileyhe iltihak ettikleri gerek bugibi ahval ve gerek Gürcü, Lâz, Rum çetelerinin faaliyetinden Samsun livası asayişinin şayanı (a h ı y t) dikkat bir hal ve vaziyet alarak jandarmanın behemehal takviyesi lüzumu hâsıl olduğu Umum Jandarma Kumandanlığının iş'arına atfen Dahiliye Nezaretinden bildirilmektedir. Nezareti mezkûreye mutasarrıfların Zatıâlinize serd ve teklifi yazılmıştır. Jandarmanın kıtaatı muvazzafa ile takviyesine bittabi hal müsait değildir. Hamdi Efendi hakkındaki istidlâatları ile livanın bugünkü asayiş ve vaziyeti ve bu hususta taraf-ı âlilerinden ittihaz buyrulan tedabirin iş'arını rica ederim.

Sa.
6.50 sonra
3 - 6 - 35
Yaver
Muzaffer

Harbiye Nazırı
Şevket Turgut

İstihbarat 3 - 6 - 35
Yarın bir rapor takdim edelim

Vesika No : 63

جمعیت دینیه
۲۵/۶/۲

عدد
۲۲۰

موضوعده

حضرتلری ایله دو قطعات مفتشلکم

مصقی و مالزلی تشکیلیله حاضر چیقیب عودت ایدن اوچنجی فرقه مفتشلیغی مقابلیندن ملازم ثانی حمدی افندینیاه تکلیف اولنمش ایسه فرقه سیله فرقه دن بر چوق افراد جسلی مرمی الیرهه التفات ایتدکلری کبی بولکی احوال و کبی کوچی، لاغر، دوم چقه لرینه فعالیتنه حاصل اولمش آسایشلری شایان (۵۱ ۱۱ ۱۱) بر حال و حضرتلری ثانی ایله تقریر بر حال تقریر کلزمی حامل الریغی محرم ثانی ایله قرنداشلرینه اسقاط عضا داخلنده نفاذ بیلدیرلمکده در. نظارت جلیله فرقه افراد ذاتی عائله سی دولتلری یانلمشدر. ثانی ایله تقریر قطعات موخلجه ایله تقریر بالطبع حال سائقه دکلدر. حمدی افندی حضرتلری استطلاعاتدن ایله لوازمنی بولکلری آسایشه و وضعیت زیر حضرتلری ایله اتخاذ بیورلیه تدابیر اسقاطی رجا ایدرم.

جمعیت نامه کی
شوکت حداغود

۵۰ حرکرا
۲/۶/۲۵
باد.
مخصوص

استحبار
۲۵/۶/۲

64 No. lı Vesikanın açıklaması

9 ncu Ordu Kıtaat Müfettişliği tarafından bölgesinin asayiş durumuna mütedair Harbiye Nezaretine verilen asayiş raporunu göstermektedir ki, asayiş hakkında verilen ilk rapor 21 - Mayıs - 335 (1919) tarih ve 53 No. lı olup, ikinci asayiş raporu 24 - Mayıs - 335 (1919) tarih ve 60 No. lıdır. Bununla beraber ikinci rapor Sadaret makamına ve Erkânıharbiyei Umumiyeye verilmiş, yanlışlıkla Harbiye Nezaretine gönderilmemiş olduğu anlaşıldığından işbu raporun bir sureti 5 - Haziran - 335 (1919) günü şifre ile Harbiye Nezaretine gönderilmiştir.

Vesika No. 64

Kısım 2/bir hûlasa yapalım görüşelim
10 - 6 - 35

Yapıldı

Havza'dan
Harbiye Nezaretine mevrut şifredir

24 - Mayıs - 35 tarihinde mütekaddim vaziyeti umumiyei dahiliye raporumda Sıvas vilâyeti hakkında henüz esaslı bir malûmat alamamakla beraber basit bâzı malûmat arzetmiştim. Onbeş gündenberi Sıvas vilâyetinin ihtiva eylediği mülhakatla temasta bulundum. Bilfiil vâkı hâdisatı cariyeye muttali oldum.

Anlaşılıyor ki Rumlar nispetsiz derecedeki ekalliyetlerine rağmen Sıvas vilâyetinin Amasya ve Tokat sancaklarında da aynı Canik livasındaki çetecilik ve siyasî emeller teşkilâtını tatbik ve idare ediyorlar. Bugün bilhassa Canik hududunda olmak itibariyle Amasya livası dahilinde yirmi bir Rum çetesi mütezahirdir. Bunların rüesası ve mıntakai faaliyetleri ve en yeni vukuatı mazbuttur. Tokat livasında da şayanıdikkat olmak üzere ve yine Canik livası hududunda ve Amasya'nın Lâdik kazası şarkında Erbaa kazasında ve kısmen de Niksar'da avenesi kuvvetli beş Rum çetesi vardır. Fakat bu kazanın çeteleri halisükûnda görülüyor.
görülvv Teşkilât ve teçhizatları mükemmeldir. Vilâyette hüviyetleri lâyikıyle taayyün etmiyen birkaç Ermeni çetesi varsa da haizi ehemmiyet tesirleri görülmüyor. Sıvas vilâyeti dahilinde anâsırı Hıristiyaniyenin mal ve can emniyetini
mütehaddis ne
selb ve ihlâl edecek İslâmlar tarafından siyasî makasıt ile m h d's n h vukuatı ve ne böyle bir teşkilât yoktur. Nadir derecede şakaveti âdiye oluyor. Fakat i'zam edilecek mahiyette değildir. Amasya livasında dört İslâm çetesi vardır. Tokat livasında bellibaşlı birşey mahsûs değildir. Amasya livası dahilinde Hıristiyan çeteleri tarafından onüç günlük zaman zarfında İslâmlara karşı ika edilen hâdisat beş olup İslâmlar tarafından Hıristiyanlara karşı hâdisat vukubulmamıştır. Anasır-ı Hıristiyaniyeyi şımartıp çılgınca vaziyetlere sokan Rum ve Ermeni kun-
müdahalâtı
dakçıları asayişi ecnebilere karşı muhtel göstermek ve işgal ve daklf celbeylemek ve bilhassa ecnebi zâbitanı olan yerlerde hükûmetle hiç temas etmemek, doğruca

ecnebilere müracaat etmek gibi muamelât ve İslâmlar aleyhine vukuat ihdası
etvar
gibi z d f a r ve harekâtı idame ettiriyorlar. Bütün bunlara rağmen hukuk-u memleketi lüzum-u sükûneti müdrik olan ahalii İslâmiye mahzun olmakla beraber şayanı dikkat bir surette sükûn-u hükûmete karşı da inkıyat ve istinat gösteriyorlar. Rum ve Ermeni komitacılariyle müteneffizanla daima temas ve irtibatta bulundukları İngiliz zâbitaniyle bâzı Amerika memurlarından çok yüz buluyorlar. Bu zâbitan ve memurînin eğer siyaseten bu işi idareye müzahir olmadığı kabul edilirse mutlâka iğfal ve ızlâl edildikleri kabul etmelidir. Merzifondaki İngiliz zâbitleriyle Amerika memurlarının gerek Merzifon ve gerek Gümüşhacıköy kazası Rumlariyle olan pek sıkı münasebatı şayanı dikkattir. Gümüşhacıköyü'nün beşyüz hanesi Karaköy Rum karyesinde meşhur birkaç eşkıya sergerdesi meyanında Vangel namındaki şerir de vardır. Ve ekseriyetle Ankara vilâyetinin Çorum mülhakatına tasallut ve katl ve yağma ediyorlar. Üç gün evvel Havza'daki Alay Kumandanı bir taburla mezkûr köyü abluka ederek esnay-i taharride Merzifon'dan oraya otomobille yetişen İngiliz zâbitinin müdahalesi ve kaza kaymakamının Margrit Efendi olması hiçbir netice istihsaline meydan vermedikten başka nüfuz-u devleti hükümden sâkıt göstertmiştir.

Şayan-ı dikkattir ki Vangel nam sergerdenin biraderi Aleko ve evvelce Komiserlikten mütekait Aleksi Efendi İngiliz ve Amerikan memurlariyle hergün sıkı temasta olmakla beraber Kaymakam Margrit Efendinin müşaviri aklîsidir. İşin mabaadi kıyas buyurulur. lır b k n k s h taayyün ettikten sonra hükûmet-i
Lâdik
seniyyenin L â d y k gibi mühım bir kazasına avnklks azndydk henüz Kaymakam olarak gönderilmesi şayan-ı nazardır. Trabzon vilâyetine gelince İslâmlardan birkaç çete var ise de soygunculuk maksadına istinat ediyor. Tehcir işlerinden dolayı hali firarda olan Topal Osman Ağanın çetesi mühim olup Giresun ve şarkı civarında ..... mühim bir hâdise ikaı görülmemiştir. İslâmlar arasında birbirini katl münferit bâzı vukuat gibi sırf adliyeye ait vekayii âdiye çıksa da bunlarda ne şekavet ne de siyasî mahiyet yoktur. Rumların bu vilâyetteki teşkilâtı da aynen Canik ve Amasya teşkilâtı gibi siyasîdir. Vukuatları ve çetelerinin faaliyeti azdır. O da Trabzon vilâyet halkının uyanıklığındandır. Yalnız Köroğlu Efdalidis namındaki otuz kişilik Rum çetesi Gümüşane Zanta taraflarında pek mezbuhane vukuat yapıyor. Şimdiye kadar az vakıtte onbeş İslâm katletmiştir, maksat asayişi muhtel göstermektir; takibat yapılmaktadır.

Erzurum vilâyetine gelince; birkaç İslâm çetesi varsa da siyasî bir maksat takip edilmeyüp ahlâksızlık ve açlığın tevlidettiği şekaveti âdiyedir. Erzincan livası da aynı derecededir. Van vilâyetine gelince; vukuatı âdiye ve şayanı dik-
(Van, Erzurum, Trabzon)
kattir. Ermenistan ve Gürcistan ile hemhudut olan işbu üç vilâyetin şarkında ve Kafkas tarafında Ermenilerin faaliyet ve istihzaratı vardır. Bu bapta gerek âcizlerinden gerekse mahallindeki alâkadaranından makamat-ı âliyesine arzedilmektedir. Canik livasına gelince vukuat pek azdır. İslâmların tek tük şekavet ve faaliyeti suret-i umumiyede tevakkuf etmiştir. Rumların vaziyeti aynı halde olup Rumların tasniatı da azalmıştır. Bâzı İslâm çetelerinin dehaletine veyahut uzaklaşmasına intizar olunuyor. Onüç gün zarfında İslâmlar tarafından Rumlar aleyhinde vukuat olmayıp Rumlar tarafından İslâmlar aleyhinde on beş ve kendi hemcinslerine üç vukuat olmuştur. İstihbarat.

60 hususî 5 - Haziran - 35

Dokuzuncu Ordu Kıtaatı Müfettişi
Mirliva
Mustafa Kemal

Vesika No : 64

[illegible]

20/7/20

[illegible]

[illegible] ولایت [illegible] حضور [illegible] معلومات [illegible] ولایت [illegible]
[illegible] ولایت [illegible] مطلع [illegible]

[illegible] ولایت [illegible] قوماندانی [illegible]
[illegible] جانب [illegible] سیاسی [illegible] تشکیلاتی [illegible]
[illegible] جانب [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

زمان وقوع اسلامیه قارئی ایچون حادثات بیه اولمه اسلامطرفنه و سیاسه قارئی
حادثات و قوعه گلمشدر. عساکر عثمانیه، شیمار تحت جلیلنه و صفیده و جوقانه
روم و ارمنی قوندقجیلری اساسی اجنبیه قارئی تحتی کوستریلمش و اشغال و ادارهٔ اجنبی
ایچون و الحاق اجنبی حمایه‌سنه اولمه برارده حکومت جهتیله تمام بحارنا طوغری و احسانده
و اهالینه کی معاملات و اسلامیه و نصارا حادثه‌سی کی طوغرا (اطوار) و حرکات اداریه‌یه برار
بوقوعه بولمه‌ده، تمام حقوق ممالک روم شوکتی مدبر اولمه اهالی اسلامیه‌سی و اهل ارتباطه
رخت صورت شکوه و حکومت قاتیسنده انقیاد و اشتراک کوستریلیور. روم و ارمنی قوندقجیلری
تنقدات اتفاقی و ارتباطده بولونمدی انکلز حمایه‌سنه بعد ابقا مأمورلرنه چوقه بور
بولونیور. لوحایه‌ده مأمورینه اکر سیاسته لوایحه اداره، مظاهره و اولیعی قول ایدیلار
مطلقا اخفا و اضلال ایدلکلری قول ایتمیلر. و بنفسه کی انکلز حمایه‌سنه ابقا
مأمورلرنه اکر در بقوه و اکر مکوسه جاهی کوی قصای و میلیه اولمه یا خیلی مساعی
شایانه دخی مکوسه جاهی کوتلا شیوه جانی فره کوی روم قوریشمشدر. رتبه‌ابقا
سرکرده کی جمات و انکل مامده کی شرده دار... و آلتی پنجه انقره ولایتنه چیقروم
ملحقاته تسلط و قتل و یغما ایدیورلر. اداره کوسه‌سی حوقوقده کی الای فرماندانی

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] آزاد [illegible] آورده [illegible] روایت [illegible]
بلکه [illegible] باقی مانده که [illegible] کسی [illegible]
[illegible] واخلاق [illegible] باید [illegible]
اسلام [illegible] بمنزله [illegible]
[illegible] اسلام [illegible]
[illegible] اختلاف [illegible] روایت [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

٢

رجل علیهده وقیمتان الطبع، وشرط فیه اسم علیهده او به وکذا هکذا.

او ٩٠ وقیمتان الاشتراک استجابات ٦٠ حصص

٥ حرائث

طفو بمبا.. وقطعات مفتش

مدلوا

مصطفی کمال

65 No. lı vesikanın açıklaması

Harbiye Nezaretinin 2 - Haziran - 335 (1919) gün ve 330 sayılı emirlerine (63 No. lı vesika) 9 ncu Ordu Kıtaat Müfettişi tarafından Harbiye Nezaretine verilen cevaba dair olup evvelce verilmiş olan asayiş raporlarının bir hulasası; bilhassa jandarma kuvvetlerinin takviyesi hakkındaki mütalâaları ihtiva etmektedir. İlk yazılış tarihi 4 - Haziran olmakla beraber sevk tarihi 7 - Hazirandır.

Vesika No. 65

İstihbarat
Şifre

Havza'dan
4 - 6 - 335

Harbiye Nezaret-i Celilesine

C : 2/6/335 tarihli adet 330 numaralı şifreye :

~~Fırka 15 makinelitüfek zâbiti~~ Hamdi Efendi ~~İngiliz kıtaatının Samsun'a yürutlarında Rum ahalinin taşkınlık göstermek suretiyle icra ettikleri harekâtı nümayişkâraneden münfail ve memleketin cenubi istilâsına mâruz kaldığı zebabına kapılmakla beraber son zamanlarda kuvveyi tedibenin ademi kifayesinden dolayı himaye ve müdafaasız kalan İslâm ahali ve kurâsına Rum çetelerinin yapmakta oldukları zulüm ve tecavüzden de müteessir olarak müfrez bulunduğu Sunduz köyünden maiyeti erfadiyle ve ma'edevat ve cepane bir makinelitüfek alarak~~ ettikden sonra 17/18 - 3 - 35 de mevkıini terk ~~eylemiş ve bu mesele İngilizlerin nazarı dikkatini celbeylemekle beraber ef'ali vâkıasının siyaseten de mahzurdan salim olamıyacağı bilvasıta tebliğ ve edilen~~ edilen nasayih üzerine vazifesi başına avdet etmiş ve bu harekâtından dolayı Divanharbce isticvabı neticesinde ~~ef'ali vâkıasının kendisinin hali cinnette bulunduğunu ihsas ettirmiş olmasından nâşi tahtı müşahedeye alınmak üzere evrakiyle maan~~ Dersaadet'e i'zamına karar verilmiş ve bunu haber alan mumaileyh ~~takipten yorgun gelen efradın nöbet tebdili esnasında elde ettiği fırsattan bilistifade~~ tekrar 11/5/335 tarihinde firara muvaffak ~~olduğu âcizleri Samsun'a geldiğim vakitte kolorduca verilen dosyasından ve izahattan anlaşılmıştır.~~ olmuş ve bunu Samsun'a muvasalatımda anlamıştım. Bu vaka eskidir. Mumaileyhin son firarından bugüne kadar hiçbir tarafta birgûna faaliyeti görülmemiş ve nerede bulunduğuna dair de henüz bir emareye desteres olunamamıştı.

2 — Canik livasının asayişi hakkındaki ilk raporumu 21/Mayıs/35 tarih ve 53 numara ile Makamı Celili Sadareti Uzmâya ve Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetine takdim etmiştim. İkinci raporum istikrarı asayişe memur buyrulduğum tekmil mıntakadaki vilâyat ahvaline mütedair olup 24/5/35 tarihinde mufassalan ve 140 numara ile Makam-ı Sadaret-i Uzmâya arzolunmuş idi. Ledettetkîk bu raporun Nezareti ~~Nezareti Celilelerine ve~~ Celilelerine takdim edilmemiş olduğu anlaşılıyor. ~~Makamı Sadareti Uzmâya yazılacak yerde yalnız Sadareti Uzmâya yazılmıştır. Binaenaleyh bukere onu da aynen tekrar takdim ediyorum.~~ Üçüncü bir rapor da ~~raporum da bugün~~ 4/Haziran/335 tarihle Nezareti Celilelerine ve Makamı Celili Sadarete takdim edilmiştir.

~~3 —~~ Bu raporlar ~~vaziyeti umumiyeyi~~ asayişin umumî hal ve vaziyetini tafsil ve tesbit edebilir ~~zannederim.~~

~~4~~ — Tedabiri müttahazeye gelince malûmu samîleridir ki bugibi hususatta müessir ve müsmir çare ve tedbir kuvvettir. Halbuki Canik livasında bulunan Onbeşinci Fırka~~dan~~ terhisden sonra zaten pek dûn kalan kuvvei umumiyesinin ~~bukere~~ son üç ay zarfında vukubulmuş olan yedi yüz firar vukuatiyle tekmil kudretini ~~yedi yüz kadar askerin firar etmesiye~~ za'yeylemiş ve taburları 50 ile 100 nefere inmiştir. Kıtaatı askeriyenin zabtüraptındaki büyük boşluğun da kumandansızlıktan neş'et ettiğine şüphe olmadığından intihap ettiğim fırka kumandanlarının tesrii hareketlerini mütemadiyen arzetmekteyim. ~~ve~~ Jandarma~~nın~~ da nok-

bir halde bulunuyor.

san~~la~~ olmakla beraber kabiliyetsizli~~ği husebiyle evvelbeevvel~~ Bu sebeple evvelâ siyasî tedabire ~~müracaat olunmuş~~ tevessül edilmiştir. İslâm çetelerinin ikaedeceği hâdisatın bilâhara memleketin ecnebi işgaline sebebiyet ~~verdiği~~ vereceği ve bunun münhasıran İslâmları müteessir edeceği ~~çok bir hâdiseye meydan verilmemesi lâzımgeleceği~~ ahalii İslâmiyeye suveri münasebe ile anlatılmış ve bu veçhile İslâm çetelerinin harekâtı sureti umumiyede tevkif ~~kurayi~~ ve kurayi İslamiyeyi müdafaa eden bâzı Lâz çeteleri de tecrit ve iskât edilmiştir. Rumları idare eden rüesa ile komitelerine de âmali siyasiye arkasında taşkınlık göstermek ve çeteleri tahrik eylemek gibi ef'alin bâdi olacağı netayic-i muzırreden kendileri ve Rum milleti de aynı derecede müteessir olacağı cihetle buna mahal verilmemesi ihsas olunmuş ve bu noktalar Samsundaki İngiliz ve Fransız ecnebi zâbitlerine de sarahaten anlatılarak ~~itiraf ettirilmiştir.~~ onların da tesirinden istifade edilmiştir. Gerek İslâmlar ve gerekse Hristiyanlar nazarında pek ziyade za'fı îdarîsi tahakkuk eden Mutasarrıf-ı Liva~~sı~~ derhal Dersaadet'e mezunen gönderilmiş ve yerine muktedir valilerden Dahiliye Müsteşarı esbakı Hamit Bey gibi bir zatin fedakârlık suretiyle Mutasarrıflığa ~~gelmiş~~ gelmesi temin edilmiş ve Miralay Refet Bey gibi güzide bir zat ~~onbeş gün zarfında büyük salâh ve tedbiri husule getiren bir Kolordu Kumandanı da~~ şimdilik orada tavzif ~~suretiyle buhranlı bir devre geçiren. seriülhüsul tedabir-i ciddiye istikmal~~ olunmuştur. Bilcümle jandarma, polis ve kıtaatı nizamiye bizzat teftiş ~~edilerek zâbitan ve efradı~~ edilerek cümlesine ~~si vezaif-i ciddiyelerine~~ vazifelerinin ciddiyet ve nezaketi anlatılmıştır. Diğer taraftan ~~büyük bâzı bir mahzurlarına binaen Kolordu Kumandanı~~ askerî vaz'ülceyşî tadil ve daha toplu ve kuvvetli bir vaziyet ~~ihdas~~ etmiş ve Samsun ~~liva~~ jandarmasın~~ı~~ da yüz kişi ile takviye ~~ederek~~ edilmiştir. İşte bu tedabir neticesi olarak liva dahilinde bugün~~kü~~ bâriz bir sükûnet husule gelmiştir.

~~5~~ — Şimdi de ~~bütün~~ Sıvas vilâyet (i) ve bilhassa Canik livasına hudut olmak

Liva

itibariyle hemen aynı şeraiti siyasiyeye merbut ~~bulunan~~ Amasya ~~meselesiyle de~~ bizzat meşgul oluyorum.

~~6~~ 5 — Jandarma kadrosunun tekmil vilâyat mıntakasındaki noksanı ve icraatının za'fı ~~hakkında aleddevam her vilâyetten şikâyetler geliyor ve nizamiye neferleri tarafından jandarmaya mütaallik tedbir ve icraatın ikmal ve telâfisi talep olunuyor.~~ yakînen takdir olunarak bunun tezyidi 24/5/35 tarihinde Makamı Sadareti Uzmâdan istirham edilerek 29/5/35 tarihinde Meclisi Vükelâ kararına iktiran eden cevap alınmış ve ahaliyi jandarmaya kayıt ve teşvik zımnında vilâyat ile elviyei müstakilleye ehemmiyetle tebliğ ~~ve rica etmiştim. Takıbediyorum Netayic-i hâsılasından arzı malûmat eylerim~~ edilmiş ve takip edilmekte bulunulmuştur. Fakat bu neticelere vâsıl olunciya kadar zarureti fevkalâde ~~taallûk eden yerlerde~~ görülen yerlerde bittabi ~~bu vazife~~ temini asayiş ve tenkili eşkıya vazaifi ciheti askeriye tarafından ifa olunmaktadır. ~~İşte de her halde jandarmanın ikmali ve takviyesi elzemdir. Her tarafta vatanın istiklâli millîsi için tezahürat yapıldığı şu sırada memleketlerini müdafaa için~~

Bâzı menatıktan jandarma süvariliğine talipler zuhûr ediyorsa da ~~hayvan~~ hayvanat olmadığı gibi mühim bir para ile satın almak da kendilerince kabil olmadığından ~~nâşi~~ hayvanatın hükûmetçe satın alınarak maaşlarından ~~taksiten~~ mukassatan kesilmesini 1/Haziran/335 ve 39 hususî numaralı şifre ile ~~yine~~ Makamı Sadareti Uzmâya arz ve teklif etmiştim.

~~7~~ 6 — ~~Hulâsa Hamdi Efendi vakası yeni değildir.~~ Mütekaddim üç raporum ve işbu maruzatı mesrûdem mütalâa buyrulduktan sonra Umum Jandarma Kumandanlığının Dahiliye Nezareti Celilesine vukubulmuş olan iş'arının memuriyeti âcizînin icrasından akdemki vaziyete ait olduğu taayyün eyliyeceğini arzeylerim. .

M. Kemal

Vesika No : 65

هویت

٢٤٥ / ٦ / ٤

٥٠

حربیه نظارت جلیله سنه

تخابرات

شیفره

٨ : ٢ / ٦ / ٢٤٥ تاریخلی ٢٤٠ نومرولو شیفره یه

[illegible] حوادث [illegible] اجنبی [illegible] استلاسنه معروض [illegible] اجانب [illegible] حرکات [illegible] مملکتک اجنبی استلاسنه [illegible] اسلام [illegible] اجانب [illegible] اسلام چه لرینک [illegible] اجانب [illegible] مملکتک اجنبی [illegible] اسلام چه لرینک [illegible] اجانب [illegible] اسلام چه لرینک [illegible] اجانب [illegible] ٢٥ / ٢ / ٢٤ ده موقتی ترک [illegible] اجنبی [illegible] اسلام چه لرینک [illegible] اجانب [illegible] اسلام چه لرینک [illegible] اجانب [illegible] اسلام چه لرینک [illegible] اجانب

[illegible]

[illegible] تاریخ ۲۰/۵/۲۹

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

66 No. lı vesikanın açıklaması

9 ncu Ordu Kıtaat Müfettişi Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıktıktan bir gün sonra Harbiye Nezaretinden 30 - Nisan - 335 (1919) gün ve Erkânıharbiyei Umumiye 2574 sayı ile III ncü ve XV nci Kolordulara verilen bir emre XV nci Kolordu Kumandanının verdiği karşılığın mahiyet ve muhteviyatının neden ibaret olduğunu öğrenmek istediğine ait bir şifredir ki Harbiye Nezaretinin mezkûr kolordulara 30 - Nisan - 335 (1919) tarihinde böyle bir emirle anlatmak istediği mesele, İstanbul'daki İngiliz siyasî mümessilinin Babıali'ye verdiği bir nota dolayısiyledir. Bu notada gûya Erzurum civarında bulunan Dokuzuncu Ordu Kumandanı, Erzurum ve Erzincan yolu boyunca ve Karadeniz kıyılarında asker topladığı, Erzurum, Sıvas vilâyetlerinde ve Bayburt, Erzincan sancaklarında askerî durumun memnunluk verici olmadığı, buralarda şûralar teşkil edilmekte olduğu, bugibi hallere nihayet verilmediği takdirde vahim vaziyetlerin hâsıl olmasının muhtemel bulunduğu hakkında olup işte XV nci Kolordunun bu şifreye vermiş olduğu cevabın neden ibaret olduğu sorulmaktadır.

Vesika No. 66

Numara
51

İstihbarat

Şifre

20 - 5 - 35

Onbeşinci Kolordu Kumandanlığına

Harbiye Nezareti Celilesinden Kolordulara yazılan ve 30 - 4 - 35 tarih ve Erkânıharbiye/2574 numaralı olan şifreli telgrafnameye Kolorduca verilen ~~olan~~ cevabından mücmelen itayi malûmat buyrulmasını rica ederim.

M. Kemal

Kâzım **Hayati**

Minh/20

Hulâsa:

Şûralar hakkında

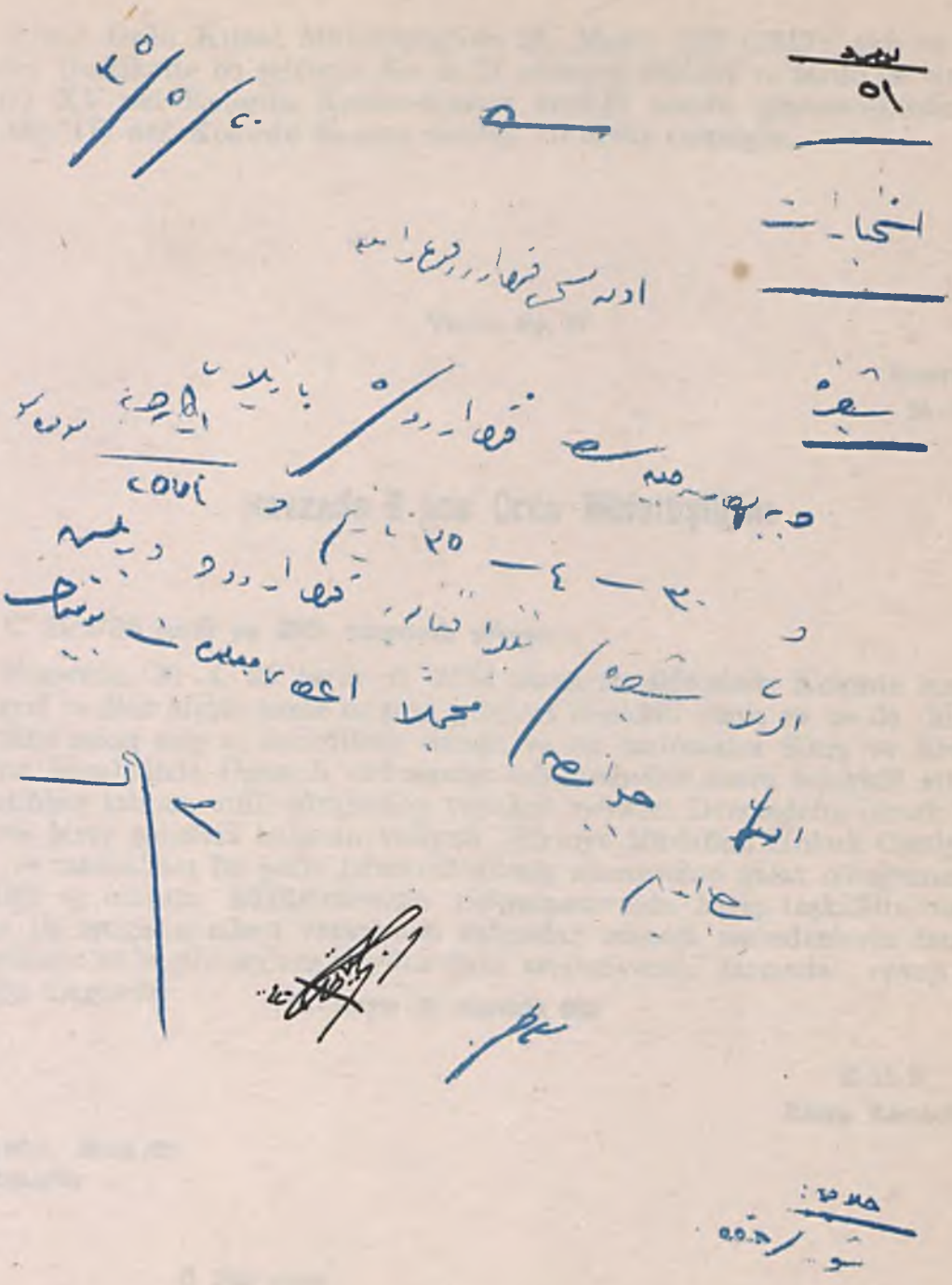

67 No. lı vesikanın açıklaması

9 ncu Ordu Kıtaat Müfettişliğinin 20 - Mayıs - 335 (1919) gün ve 51 sayılı emrine (hakikatte bu şifrenin No. sı 51 olmayıp 293'dür ve tarihi de bir gün sonradır) XV nci Kolordu Kumandanının verdiği cevabı göstermektedir (vesika No. 66). III ncü Kolordu da aynı mealde bir cevap vermiştir.

Vesika No. 67

Erzurum'dan
24 - 5 - 35

Havzada 9 ncu Ordu Müfettişliğine

C 21/5/35 tarih ve 293 numaralı şifreye..

Nezaretin 30 - 4 - 35 tarih ve 2574 numaralı şifresinde Kolordu mıntakasında evvel ve âhir hiçbir yerde ne şûra şubeleri teşekkül etmiş ve ne de hilâfı emir ve nizam asker celp ve cemedilmiş olduğu ve bu malûmatın Kars ve Ardahan ve Batum havalisinde Osmanlı ordusunun tahliyesinden sonra teşekkül etmiş olduğu istihbar kılınan millî şûralardan veyahut merkezi Dersaadette olmak üzere vilâyatta birer şubeleri bulunan vilâyatı Şarkıye Müdafaai Hukuk Cemiyetlerinin nam ve maksatları bu şekle tahavvüledilmiş olmasından galat olduğunun tahmin edildiği ve mâhaza hükûmetimizin noktainazarında hariç teşkilâtın ve elviye-i selâse ile iştigalin zihn-i vatanımızı rahnedar edeceği icabedenlerin tenvir edilmiş olduğu ve bugibi şeylere meydan dahi verilmiyeceği tarzında cevap verilmiş olduğu maruzdur.

24 - Mayıs - 35 Harekât 480

K 15 K
Kâzım Karabekir

Açdım Minh./25
Muzaffer

C. Pek güzel
9 İstihbarat

26 - 5 - 35

Vesika No : 67

ارجوده

۲۴/۵/۲۵

حوله ده بحثی اردوسنده

۲۰/۵/۲۵ تاریخ و ۲۹۲ نومرولو شفره ..

نقاریه ۲۰/۴/۲۵ تاریخ و ۲۵۷۴۵ نومرولو شفره سنه قوماندانلغی
منقضی سنده اول و آخر صحیح بیرده تشکیل ایتمیه دیرده
خدمت امر و نظام جسته حسب و جمع ایدلمسه اولدیغی و بو مناسبتله قاچمی و ارتکابه
باشلدم طوانیسه دخی اردوسنده تخلیه صورتیله تشکیل ایتمیه اولدیغی آنجاق خفیه
مامی شوراسنده و بخود مرکز سیاسیه اطلاع ایدیلمه اوزره و بلاتده بر شهرلری بوقطعات
و بلاشرف مدانه حضوره جمعیتلرینه نام و مقصدلری بوشکله تحول ایدلمسه
اراسنده غلط اولدیغنی تخمین ایدلدیکی و مع هذا حکومتجه نقطه نظرنده
خاص تشکیلات دائره سنده ایدا اشتغالات دهمه دخی رخصه دائر ایدوجکی
ایچون ایدرلک تنویر ایتمیه اولدیغی و بو کبی سنه و مبادله دخی دوام ایتمکه طرزده
جواب ویرلمه اولدیغی مرقومدر | ۲۴ مایس حکمه ۴۸۰

[illegible]

[illegible]

استخلاص ۱۱/۵/۲۵

68 No. lı vesikanın açıklaması

9 ncu Ordu Kıtaat Müfettişi Mustafa Kemal Paşa'nın, İngilizlerin mahallî hükûmetin haberi olmaksızın Samsun'daki kuvvetlerini takviye ve bunlardan bir kısmını memleket içerlerine sokmaları ve bu suretle İngilizlerin mütarekename hükümlerine aykırı hareket ettikleri, bu yüzden devletin nüfuz ve mevcudiyetini haleldar ettikleri ve memleket asayişini temine matuf olan vazifesinin ifasında zorluğa uğrayacağı, halkın güvenini sarsacağı, millî hukukumuza aykırı olan bugibi tecavüzlerin men'ine ve siyasî durumdan kendisinin tenvir edilmesine dair Harbiye Nezaretine yaptığı bir teklife aittir.

Vesika No. 68

M

Şube 2 2024

2834 Ş. 2

22 - Mayıs - 1335 1 K. 5 - 22

Samsundan

Harbiye Nezaretine mevrut şifredir

1 — 9-Mart-35 tarihinde hükûmeti mahalliyenin haberi olmaksızın Samsun'a çıkan iki yüz İngiliz askerine ilâveten 17 - Mayıs - 35 günü de yüz kadar İngiliz askeri ile bir kısım hayvanat ve malzemei harbiye ihraç edilmiş olduğu muvasalatı âcizanemde anlaşılmıştır ve bu babda Canik mutasarrıflığının İngiliz mümessil-i siyasisinden vaki olan istilâma tahriren cevap verilmediği ve bu son askerden bir kısmının Sıvas'a gönderileceğinin İngiliz mümessil-i siyasisinin ifade-i şifahiyesinden anlaşıldığı mutasarrıflıktan makam-ı âciziye cevaben bildirildi; son askerle beraber gelen ve elyövmSamsun'da bulunan yüzbaşı Rişar ve yüzbaşı Mile namındaki iki İngiliz zâbitinin de Sıvas kontrol zâbiti oldukları kartvizitlerinden anlaşılıyor.

2 — İngilizler mütarekename ahkâmına münafi bir surette istedikleri yere asker ihraç ve betahsis müfrezelerini dahil-i vilâyetlere de sevkederlerse Hükûmeti Osmaniyenin nüfuz ve mevcudiyetini izhara ve asayiş-i memleketi temine matuf olan memuriyeti âcizanemin ifası bittabi müşkül olacağı ve halk üzerinde âsarını göstermeğe başlıyan sükûn ve itimadı mânevinin de inkisara uğrıyacağı tabiidir. Fimabait âcizlerince içinde bulunduğumuz şeraiti siyasiye ve noktainazar-ı fahîmaneleri pîş-i dikkatte tutularak bugibi ahvale karşı lüzumu gibi hareket olunacak ise de mütareke ahkâmına ve hukuku milliyemize münafi olan bu türlü tecavüzatın men'i vukuunun Babıâlice temini ve vaziyet-i siyasiyeden icabettikçe acizlerinin de haberdar buyrulmaklığımı istirham eylerim Makamı Sadareti Uzmaya ve Harbiye Nezaretine arzedilmiştir.

Dokuzuncu Ordu Kıtaatı Müfettişi

20 - Mayıs - 35 Mustafa Kemal

K. (S) İmza okunamadı Erkânıharbiyei Umumiyeye/22 - Mayıs

Vesika No : 68

۲۲ سنبله ۱۳۳۵

۱ - ۹ مارت ۲۰ تاریخی حکومت محلیه نك جبری اولمقیزنه حاصل اولان جیغانه ایکی یوز
انگلیز عسکری علاوه ۱۷ مارت ۲۰ کونده ۵ یوز قدر انگلیز عسکری ایله برلکده حیوانات
و مازوت ویره اخراج ایدلمه اولدیغی مواصلت ایتدیرلمه اکلاشلمشدر. دیوان حالیه متعلقاً
انگلیز محفل سیاسیسنده واقع اولان استعلاء تحریراً حوالیه دیرلمکلری و بو صورت حرکتده بر قسمتی
سوئیس کونده یلدیکلری حالده انگلیز محفل سیاسیسنه افاده شفاهیه سنده اکلاشلدیغی متعلقده
منع عاجزانه حوالیه بلدیرلدی صورت عسکریه برلکده والیلغ حاصلنی بولنان
یوز یاتاق ریشا. و یوز یاتاق میله نامنده کی ایکی انگلیز ضابطلری سوئیس قونسولی ضابطلری اولدقلری
قارت و تبدیل ایدیلمه اکلاشیلمشدر.

۲ - انگلیزلر متارکه نامه احکامنه مناقض بر صورتده ایشبو کاره عسکر اخراج و تخلیه
مقدمه لری داخل ولایتده سوق ایدرلر حکومت عثمانیه نفوذ و میل دینی اظهار و اسلام
مملکتی ایچون مطوق اولان بو یوریه عجزانه یه ایتناس بالطبع متحمل اولاجغی وخامت اوزرینه
انارینی کوستردکده باشلدیغمز سکونه و اعتماد معنویه در انکسار و اغراجغی طبیعیدر
و مابعد عاجزانه ایتدیکمز بولندیغمز شرائط سیاسیه و نقطه نظر تجارتی بیسه دقت
ایدیلیرسه بوکی احوالک قاتیو اولدیغی حالده اولجه ده متارکه احکامنه و جفونه یلدیرمه
اولان بو نمایشاتک منع و توقفنه بایلکیمز نامنه و ضعیف سیاسیه ده ایجاب ایتدکجه
[illegible] منع صدایطلری وجه نقدنه وعد ایلرم.

طغرلی اردو قومانده نقلیه
مصطفی کمال

۲۰ مارت

ای

ارشاد وجه تحریری ایله مکه

69 No. lı vesika hakkında açıklama

9 ncu Ordu Kıtaatı Müfettişi Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun ve civarında bulunan İngilizlerin, hükûmetin mevcudiyetine ehemmiyet vermiyerek kuvvetlerini kendi bâzı teşebbüslerine göre memleket içerlerine sevkettikleri ve bunu gittikçe genişletecekleri hakkında Harbiye Nezaretine yaptığı bir ikaza aittir.

Vesika No. 69

Osmanlı Orduyü Hümayunu	RP.	Ş. 2.
Başkumandanlığı Vekâleti		1. K.
Şube	(S)	22-5
No.		

Samsun'dan

Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetine mevrut şifre

1 — İngilizlerin son defa çıkardıklarını arzeylediğim yüz kadar piyade askeriyle beraber gelen on bir süvarinin on neferi Rum unsuruna mensup oldukları şayanıitimat bir muhbir tarafından bildirildi.

2 — Dün bir Amerika.vapuriyle Samsun'a çıkan ve İngiliz kıtaatını teftişe memur bir İngiliz miralayı yarın 22-5-35buradaki ..... askerî murakabe memuriyle beraber Merzifon'a gidecek bir kaç gün sonra Samsun'a avdetle aynı vapurla Dersaadet'e avdet edecektir.

3 — Sıvas'a askerî murakabe zâbiti olarak gidecek olan yüzbaşı Rih ve Mil ismindeki iki İngiliz zâbiti bugünlerde hareket edecekler ve maiyetlerinde bir de İngiliz müfrezei askeriyesi götüreceklerdir ve bilâhara Amasya ve Tokat'a da bir İngiliz zâbiti gönderilecek imiş.

4 — Samsun'da İngilizler tarafından büyük bir telsiz telgraf merkezi yakında tesis edilecektir. Buna ait levazım ve edevat birkaç gün evvel gelmiştir.

5 — Berveçhibalâ maruzatım sırf İngiliz zâbitanından istihsal olunmuş hususi birer suretle malûmata müstenittir. İngiliz memurları ihraç harekâtı ve zâbitleriyle kıtalarının öteye beriye sevkı hakkında ne hükûmete ne de makam-ı âciziye resmen birşey bildirmediler ve bildirmekte memnu oldukları da sureti münasebede kendileri tarafından ifade edilmiştir.

6 — Balâdaki mevat nazarıdikkati pek mühim bir noktaya davet ediyor. İngilizler bu harekâttan resmen malûmat vermedikleri cihetle bu bapda kendilerine vaktinde sureti resmiyede herhangi bir muameleye tevessül imkânı olmuyor. İcraatları vaka ha~~linde~~ line geldikten sonra ise onları yaptıklarından ricate mecbur

edebilmek bittabi müşkül bir meseledir.Suveri münasebede yapılan tesiratı hususiye ile alınabilen malûmata istinadenbirgûna teşebbüsde bulunmağı ise caiz görmüyorum. Bu münasebetle arzetmek istediğim nokta şudur: Mevcudiyetimize ehemmiyet vermiyorlar, âdeta memleketimizi açık bir sahra gibi telâkki ederek kuvvetlerini tasmimat-ı mahsusa ve mahremaneleri icabatına göre taksim ve ikame ediyorlar. Tedricen başlamış olan bu harekât yine tedricen ve aynı usullerle tezyit ve tevsi edilmektedir. Birgün hertarafta emrivâkiler karşısında kalınmak pek ziyade muhtemel olduğunu kemal-i ~~hayret~~ hürmet ve mutavaatla arzeylerim.

22 - Mayıs - 335

Dokuzuncu Ordu Kıtaatı Müfettişi
Mustafa Kemal

I
24 - 5 - 35

Sadarete yazalım?

Vesika No : 69

عسکری دهمیوتی
تاسیس وزارت ملی دفاع
شعبه

نومرو

مصاحبات

د کابل جریده محرمه ریاست مورد سیمه

۱- انګلیزان خوک دفعه چیقار دقوت نی وجه ایدیلمیو یونقدر پیاده عسکریله براب کلمه اوده بر سواری نه اوده نوی روم عنصرینه منسوبه اولدقدن شایانه اعتماد بر نجه طرفه بیلدیرلدی

۲- دوده بر آمریقا وایوبیله مصاحبه چیقانه وانګلیز قطعاتی نقلیه مأموره بر انګلیز مرالای یاریه ۲۷/۵/۲۲ دراوه کی ه ده عسکری مراقبه مأموریله براب مرذیفون کیده جاق برقاچ کوله دکره مصاحبه عودتله غزنی وایوبله درسعادته عودت ایده جکدر

۳- یواسه عسکری مراقبه ضابطاندن رهم کیده جاق اولان یونباشی ریغ و میل اسمنده کی ایکی انګلیز ضابطی بوکوندیم حرکت ایده جکدر ومقیدنده بر انګلیز مفرزه عسکریسی کوتوده بالاخره اماسیه و توقاده ده بر انګلیز ضابطی کوندریله جاق ایمش

۴- مصاحبه انګلیزلر طرفنه بیوک بر تنز تعرفاتی مرکزی یقینده تأسیس ایدیله جکدر بوکا عائد لوازم وادوات برقاچ کون اول کلمشدر

۵- بر وجه بالا معروضاتم حرف انګلیز ضابطی نتیجه اعتمادی اولمیه خصوصاً بر حقیقه معلوماتی مستندیر انګلیز مأمورلری اخراج حرکاته وضابطدیلر قطعه لرینه اوتوریری سوقی حقنده حکومته نه ده مقام محاجزی ریجا برجی بیلدیرمکدر محترم

عثمانلی دولتی

شعبه

نومرو

اولدقدرجه صورتده مناسب کسبنی طرفنه اخاره ایدلمشدر

٦ - بالاده کی مواد نظر دقتی جلب ایلم بر نقطه یه دعوت ایدیور

انقلابلر بو حرکاتده رکن معلومات ویرمه کلری جهتله بو یاده

کتدیلرینی وقتده حوریه رکیم هرهانکی معامله یه توسل امکانی

بلور اجرا آتلری وقتده حالنی کله کرمه حکمه ایسه اونلری

یاید قدرنه رجعت مجبور ایدیلمک بالطبع مشکل بر مسئله در حوریه

مناسب یاپیلاره تأثرات خصوصیه ایله الزیلاره معلومات اشتغال

برکونا تشبث بولنمق ایسه جائز کوریلیور بو مناسبتله عرصه ایجاد

ایتدیکم نقطه شودر موجود یتمزه اهمیت ویریلور عادتا

محاکمه زه آچیق برصورتده کی تلقی ایدرک قوتلرینی تصمیمات مخصوصه

ومحرمانه ایجابات کوره تقسیم واتمام ایدیورلر تدریجاً باشلاجه

اولاره بو حرکاتنی تدریجاً وعن احوالله تزیید وتوسیع ایدلمکده در

بکونه هرطرفده اجرا واقعه قاریشوسنده قالنمه یه زیاده محل

اولدیغی کمال حزن ومعه دخلی عرضه ایدرم .

٢٢ مایس ٢٢٥ لهستانجی اردو قطعاتی قومندانی

مصطفی کمال

I

٢٥ - ٥ - ٢٤

٢٥

صورتده دوغرو ؟

70 No. lı vesika hakkında açıklama

Harbiye Nezaretinin 9 ncu Ordu Kıtaat Müfettişinin bu ikazının (69 No. lı vesikanın) bir suretini Hariciye Nezaretine sunduğuna dairdir.

Vesika No. 70

§. 1
3048
24 - 5 - 335

Tebyiz edildi
24 - 5 - 35

Hariciye Nezareti Celilesine

Dokuzuncu Ordu Kıtaatı Müfettişliğinden alınan telgrafname sureti aynen takdim-i huzur-u fahîmaneleri kılındı. Filhakika şimdiye kadar İngilizler yapacakları şeyler hakkında evvelden hiçbirmalûmat vermeyüp yapmağa başladıktan sonra emrivakıi bildirmekte ve bundan da kendilerini geri döndürmek mümkün olamamaktadır. ~~Binaenaleyh~~ ne yapacaklar ise daha evvel malûmat itasının usul ittihazı Nezareti âcizice Ceneral Milne karargâhından rica edilmişse de bir fayda hâsıl olamamıştır. Tarafı fahîmanelerinden bu hususta teşebbüsatı müessirei mümkinede bulunulmasını istirham eylerim.

Basri **Kâzım** **Cevat**

5

Vesika No : 70

كوندرن :	نجی زابور	محل :	تاریخ	دقیقه : ساعت
[illegible]	كوندرلمشدر	[illegible]		
[illegible]	واصل اولمشدر			

آدرس ..... خارجیه نظارت جلیله سنه

[illegible]

[illegible]

71 No. lı vesikanın açıklaması

9 ncu Ordu Kıtaat Müfettişi Mustafa Kemal Paşa'nın orduda jandarma kuvvetlerinin asayişi temine kifayet edecek şekilde takviyesi için İtilâf devletleri temsilcileri nezdinde teşebbüste bulunularak muvafakatlerinin istihsaline dairdir.

Vesika No. 71

Ş. I
K. 25 - 5

Samsun'dan

Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetine mevrut şifredir

Makamı Sadaretiuzmâya vukubulan maruzatın bir suretini aynen takdim ediyorum. Mütarekenamenin beşinci maddesi Devletialiyye-i Osmaniyenin jandarma ve nizamiye kuvvetlerini takyit ederken asayiş-i dahiliyenin ve hudutların muhafazasına kâfi gelmesi kaydını göstermiştir ki buna istinaden ittılaı âcizaneme göre devletçe yetmiş bin askere lüzum gösterilmiş ise de İtilâfiyûn bunu kabul etmiyerek kırküç bine tenzil etmiştir. Şimdiye kadar geçen vakayi-i dahiliye ve tecarib-i fi'liyye hükûmetin mütareke maddesine istinat eden teklif ve takdir-i vakıinin doğru olup İtilâfın bu kuvveti kasr-ü tahdit etmesi asayişi dahiliyenin muhafazasında hükûmeti imkânsızlık karşısında bırakmıştır. Ezcümle Canik livasiyle Sıvas vilâyetinin Amasya ve havalisindeki jandarma ve nizamiye kuvvetlerinin asayişi temin ve idame için hiçbir veçhile kâfi olamaması halkın huzur ve emniyetine pekçok suitesir göstermiştir. Binaenaleyh bu husus İtilâf mümessillerinin nazarıdikkatine vazolunarak kuvvetin temin-i âsayiş gayesine kâfi gelecek dereceye iblâğa muvafakatlerinin istihsali ve bilhassa Canik livası ile havali-i cenubiyesindeki jandarma ve nizamiye kıtaatını takviye etmek üzere birkaç bin neferin tahtı silâha alınması ve bunlar meyanında jandarmaya salih bir kısım kuvvetin de tefrikı pek ziyade mühimdir. İtilâf devletleri filhakika hükûmeti Osmaniyenin idamei âsayiş etmesini arzu ediyorlarsa bu bapdaki teklifi hüsnütelâkki ve kabul eylemeleri tabiî görülür.

Memaliki Osmaniyenin bu havaliye makîs ve asayiş-ü emniyete muhtaç diğer mıntakaları da olduğuna göre bu zarureti fevkalâdenin istikmaline müsaade-i fahametpenahîlerini istirham eylerim) 24 - Mayıs - 35

Şube 1 **Dokuzuncu Ordu Kıtaatı Müfettişi**
3096 **Mirliva**
M/2084 **Mustafa Kemal**

RP 5/25

I
25 - 5 - 35 **Erkânıharbiyei Umumiyeye)** **25 - Mayıs - 35**

Vesika No : 71

صاحبزادگان

ارکان حربیه عمومیه ریاستنه محرر ومنفرد در

مقام صدارت عظمایه وقوع بولان مصادماتک صورتنی عیناً تقدیم ایدیورم . متارکه نامه‌نک بشنجی
مادّه‌سی دولت علیه عثمانیه‌نک اداره ونفوذ مالیه‌سنی تقیید ایدرکه آمیله داخلیه‌نک وجمعدارلرک
محافظه‌سنه قاضی کلمه‌سی قیدینی کوستردیکدن بشقا استنادًا اطلاع عاجزانه‌ده کوره دولتجه بسبب
بشیه عسکره لزوم کوستریلمه‌یرک اداره‌نک بوندن قبول ایتمه‌یلک قوه‌اویه‌یه تنزیل ایتمشدر .
شمدی، قریه‌لر، وقایع داخلیه ونجارب چیفتلکلرنک متارکه مادّه‌سنه استناداً ایدیلن تکلیف وتقدیم اولنان
طوغری اولمق اوزره اتلافک بو قوتک قصد وتحدید ایتمسی آمیله داخلیه‌نک محافظه‌سنه حکومت امانت‌لرنه
قارشیده بر اقتضا . از جمله جبایه لوامیله سیواس ولایتنک آمیله وحوالیسنده‌کی اداره ونفوذ
قوتلرینک آسایش تامه واداره ایچون هیچ بر وجهله کافی اولمامق اعتقادنده‌یز . وامنیت‌نک چوقدن سوء تأثیر
کوستردیکی شدت بولمق اتلاف مسئله‌سنک نظر دقته وضع اولنمه‌سی قوتک تأمین آسایشه‌سنک
کافی کلمه‌جک درجه‌یه بلوغنه موافقتنک استحصالی ولجاندارمه لوامیله ایدحوالیسی جهتنده‌کی
اداره ونفوذ قطعاتی تقویه ایتمک اوزره رقاعه‌یه نقل تحت سلاح النسی وبونلرک مانده‌سی اداره‌یه
حالیه رقم قوتک ده تقلیلی زیاده مناسبدر . اتلاف دولتی فی الحقیقه حکومت عثمانیه‌نک اداره
آمیله‌سنی ارزو ایدیورلر بونلرک تکلیفی حسن نیت وقبول ایتمه‌ی طبعی کوروله‌جکدر .

ممالک عثمانیه‌نک بو حوالیسی مقیس وآمیله وامنیت محتاج دیگر منطقه‌لریده اولدیغی کوره بو خدمت
خیریه‌نک استکمالنه مساعده‌نی تمنا ایدرم

طقوز نجی اردو قطعات مفتشی

مدلی

مصطفی کمال

ارکان حربیه عمومیه ریاستی

72 No. lı vesikanın açıklaması

9 ncu Ordu Kıtaat Müfettişi Mustafa Kemal Paşa'nın Müfettişlik Karargâhını muvakkatan Havza'ya intikal ettireceklerine dair Harbiye Nezaretine verdiği bilgiye aittir.

Vesika No. 72

Samsun'dan

Harbiye Nezareti Celilesine mevrut şifredir

Merzifon, Vezirköprü, Amasya, Lâdik, Havza gibi bâzı şikâyatın mahalli sudûru olan mevakıi muhtevi mıntakada bizzat tetkikat ve tedabir ittihazı için karargâhımı muvakkaten yarın Havza'ya nakledeceğim ve fakat muhaberatın emniyet-i ceryanı hasebiyle adresin şimdilik yine Samsun olacağını arzederim.

24 - 5 - 35

Dokuzuncu Ordu Kıtaatı Müfettişi
Yaveri fahrî Hazreti Şehriyarî
Mustafa Kemal

Bahri K.

2
Kısım 26 - 5 - 35

Vesika No : 72

[illegible]

[illegible]

[illegible]

73 No. lı vesikanın açıklaması

Görülen lüzum üzerine Osmanlı ordusunun memleket içinde üç Ordu Müfettişliğine taksim edildiğine, Müfettişlik bölgeleri hudutlarına ve Müfettişliklerin mülkî makamlarla münasebetlerine dairHarbiye Nezaretince yeniden düzenlenen, vazife talimatının hükûmetçe tezekkür edilmek maksadiyle Sadaret makamına sunulduğuna dair müsveddedir. AltındaErkânıharbiyei Umumiye Reisi Cevat Paşa ile İkinci Reis Kâzım Paşa'nın imzaları vardır.

Yazıldı
24 - Mayıs - 335
Mehmet İzzî

Vesika No. 73

Makam-ı Sadareti Uzmâya

Orduyü Osmanînin Memaliki Şahane dahilinde müfettişliklere taksimi ve bu müfettişliklerin menatık ve vezaifine ve ciheti mülkiye ile suret-i temaslarına dair yapılan talimat sureti leffen takdimi huzuru fahîmaneleri kılındı. Müstaceliyet-i maslahata mebni ~~ilk meclis-i Vükelâda bittezekkür icabının~~ hükûmetçe tezekkür ve neticenin sürati emir-ü iş'arını ~~istirham eylerim~~ istirhama içtisar olunduğu maruzdur.

Basri **Kâzım** **Cevat**

I M.

II B.

III T.

IV

25 - 5 - 35

Vesika No : 73

کوندرن :	نجی راپور	محل :	تاریخ	دقیقه : ساعت
[illegible]	کوندرلمشدر			
	واصل اولمشدر			

آدرس ..... [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

74 No. lı vesikanın açıklaması

İstanbul'da İngiliz mümessili Karadeniz Başkumandanı General Milne'nin 1 sayılı Dergide bulunan (15 No. lı vesikadaki) yazısı üzerine Harbiye Nezareti birtaraftan İngiliz Karadeniz Başkumandanlığına 16 No. lı vesikada yazılı cevabı verirken, diğer taraftan da İngilizlerin bu müdahalesini çürütmek maksadiyle aynı gün Sadaret makamına, memleketin üç Ordu Müfettişliğine taksim olunduğuna, her Müfettişlik emrinde bulunacak birliklere ve bu Müfettişliklerin hudutlarına, görevlerine ve yetkilerine dair hazırladığı yeni bir talimatı sunmuş ve "müstaceliyeti maslahata mebni" kaydiyle hükûmetçe müzakere ve neticenin sürati iş'arını istirham etmiştir. Meclisi Vükelâca tezekkür ve tasdik edilen bu talimat 29 - Mayıs - 1335 (1919) de Harbiye Nezaretine iade edilmiştir. Bunun üzerine Harbiye Nezareti 4 - 6 - 1335 (1919) tarih ve 3377 sayılı emriyle Birinci Ordu ve Yıldırım Orduları Grupu kıtaatı Müfettişliklerine Meclisi Vükelâca kabul olunan bu talimattan birer suret göndererek Müfettişliklerin bu talimat gereğince ve mümkün olduğu kadar süratle vazifeye başlamalarını emretmiştir (76 No. lı vesika).

Bundan sonra Harbiye Nezareti 7 - 6 - 335 (1919) tarih ve 3426 sayılı emriyle 15 - 6 - 335 (1919) den itibaren müfettişliklerin yeni numaralarını taşımalarını emretmiş ve 8 - 6 - 335 (1919) tarih ve 3431 sayılı bir tezkireyle de İngiliz Karadeniz Orduları Başkumandanlığına göndermiştir (18/a No. lı vesika).

Vesika No. 74

Babıâli
Sadareti Uzmâ
Umuru Mühimme Müdiriyeti

Ordu Müfettişlikleri hakkında talimat müsveddesi

Onüçüncü Kolordu Müstakillen Nezarete merbut olmak üzere mütebaki sekiz kolordu Birinci, İkinci ve Üçüncü Ordu Müfettişliği namlariyle üç Müfettişliğe taksim olunmuştur. Üç Müfettişlik maiyetinde bulunacak kıtaat ve hudutlariyle Nezarete merbut kolordunun hudutları berveçhiatîdir: Müfettişlik ve Kolorduların hudutlarını gösterir kroki de merbuttur.

1 — Birinci Ordu Kıtaatı Müfettişliği: Yirmibeşinci ve Birinci ve Ondördüncü Kolordulardan mürekkeptir. Mıntakası bütün Rumeli ile Anadolu'dan Üsküdar, İzmit ve Bolu livalarını Hüdavendigâr vilâyetiyle Karesi ve Çanakkale mutasarrıflığını ve muvakkaten İzmir - Afyonkarahisar hattının şimalinde İzmir vilâyeti kısmını havidir.

2 — İkinci Ordu Müfettişliği: Oniki ve Yirminci Kolordularla Onyedinci Kolordudan mürekkeptir. Mıntakası İzmir vilâyeti, Menteşe, Antalya, Silifke, Afyonkarahisar, Kütahya, Eskişehir, Niğde, Kayseri Müstakil Mutasarrıflık-

Vesika No : 74

صدارت عظمی

امور مهمه مدیریتی

اردو مفتشلکی حقنده تعلیمات مسوده‌سی

اوچنجی قولاردو مفتشلکنه مربوط اولمق اوزره تباقی سکز قولاردو برنجی، یکنجی و اوچنجی اردو مفتشلکی نامیله اوچ مفتشلک تقسیم اولنمشدر. اوچ مفتشلک میننده بولنجه قطعات وحدودیه نظارته مربوط قولاردونک حدودلری بروجه آتیدر: مفتشلک و قولاردولرک حدودلری کوستریلن قروکی ده مربوطدر.

۱ — برنجی اردو قطعات مفتشلکی: یکری‌بشنجی و برنجی و اوچنجی قولاردولردن مرکبدر. منطقه‌سی بتون روملی ایله اناطولیده بکلار، ایزمیت و بولی والیلری خداوندکار و لدنیه قره‌سی و چاتالجه قلعه مدافعه‌سی و موقتاً ازمیر اقیونه قره حصار خطنی شامله ازمیر ولایتی قسمی حاویدر.

۲ — یکنجی اردو مفتشلکی: اوچنجی و یکرمنجی قولاردولردن اوچنجی قولاردولردن مرکبدر. منطقه‌سی ازمیر ولایتی، انطالیه، سنکه، اقیونه قره حصار، کوتاهیه، اسکیشهر، نیکده، قیصری منطقه مدافعه‌سی قونیه، نفره قطعاتی و لاینریه جانب مدافعه‌سی اجرا ایتمکده‌در.

۳ — اوچنجی اردو مفتشلکی: اوچنجی قولاردولردن مرکبدر. منطقه‌سی بولی، طرابزون، ارزروم واندن لاینریه جانب مدافعه‌سی اجرا ایتمکده‌در.

۴ — اوچنجی قولاردو قراکاهی باندرمه‌سی نقلیه‌سی و بو قولاردونک اجزاسنه کوره فرقه‌لرنک بالکز ثقه ازمیر وضعی طولایسیله قولاردو سندن آیرو دوشمه بولنان اون اوچنجی فرقه یعنی ازمیر، اقیونه قره حصاری خطنی وزرنه دشانده بولنان قطعات ده ویریلمکده‌در. اضافه‌یه‌سی فرقه قراکاهی و دهابرالدینی ایله بالکز نقلیه‌یه‌جکدر.

۵ — اوچنجی قولاردو قراکاهی ایدینی تأسیس ایدیلمکده‌در و ازمیر - اقیونه قره حصاری خطی جنوبده‌کی قطعات و منطقه‌سنه قوماندا ایدیلمکده‌در.

۶ — اوچنجی قولاردو منطقه‌سی بتلیس، دیاربکر، معموره‌العزیز ولایتلری اورفه، مرعش، البستان و جانب مدافعه‌سی اجرا ایتمکده‌در.

مفتشلکلرک اون اوچنجی قولاردو حقنده‌کی تعلیمات:

مفتشلک و قولاردولرک وظائفی بالکز عسکری واجبات عینه زمانده ملکیدر. ۱ — بشوشرک وظائف شونلردر:

أ — منطقه‌ده آسایشک اعاده و استقراری و بو آسایشسزلغک اسباب حدوثنه تنبه.

ب — منطقه‌ده اوتوده بریه بولنان حجج وجماعتک برآه‌اولی طوپلاندیریلمه‌سی مناسب ده‌یولره اوغاری.

٢ - مفتشلك وقوماندانلرك بالاده تعداد ايديلن وظائفى تدويرايچون ويره جكلى بالجمله تعليماتى منطقه‌لرنه بولنان ولايت مفتشلكلرى طوغريدن طوغريه ايفا ايتمكدر.

٣ - مفتشلكلر وقوماندانلر كندى منطقه‌لرى جوارلرنه‌كى آسايش وسائره ايشلرى ايچون طوغريدن طوغريه جوار قوماندانلر و مفتشلكلر مخابره ايده جكلردر.

٤ - مفتشلك امرنه بولنان قوماندانلر حركات وآسايش خصوصاتنده طوغريدن طوغريه مفتشلكله معاملات جاريه يعنى معاملات ذاتيه، قوه عموميه وسائره كبى خصوصاتده كافه اسلحه حربيه نقليه مخابره‌ايچكلردر. فرقه يا منطقه قوماندانلغى ويا بر وظيفه خصوصيه تعيينه بديهى صابه‌نك تعيينه ويا تبديلنه مفتشلكك نظرى ايله ويا طلبيله وجهدر. مع هذا سائر خصوصاتك دائره وصلاحيت قوه‌سنه مفتشلكك ويردكى تعليماتى قوماندانلقلرى عيناً تطبيق ايده جكلردر.

مفتش اول - [illegible]

اصله مطابقدر -
كتوبى قلم مديرى
[illegible]

75 No. lı vesikanın açıklaması

Sadaret makamının, Harbiye Nezaretince yeniden hazırlanan Ordu Müfettişlikleri vazife talimatının (74 No. lı vesika) Meclisi Vükelâca muktezayi hale göre tashih edilerek iktizasının ifası zımnında Harbiye Nezaretine iade edildiğine dairdir.

Vesika No. 75

Babıâli
Sadareti Uzmâ
Umuru Mühimme Müdiriyeti
Umumî 343173
Hususî 376

Harbiye Nezareti Aliyyesine

I Ş. 5-31

Saadetlû Efendim Hazretleri

Orduyü Hümâyunun memaliki şahâne dahilinde Müfettişliklere taksimine ve bu Müfettişliklerin menatık ve vezaifine ve ciheti mülkiye ile sureti temaslarına dair tanzim ve 24 - Mayıs - 335 tarihli ve 3093 numaralı tezkirei aliyyeleri ile irsal olunan talimatnamenin bâzı fıkaratı Meclisi Vükelâca muktezayi hale göre tashih edilmiş ve ahkâmı sairesi münasip görülerek sureti musahhahai musaddakası leffen savbıâlilerine isrâ ve Dahiliye Nezareti Aliyyesine de tebligat icra kılınmış olmakla iktizasının ifasına himmet buyrulması siyakında tezkirei muhlisî terkımine iptidar kılındı efendim.

28 - Şaban - 337 29 - Mayıs - 335

Sadrâzam namına
Müsteşar
Rıfat

Şube 1
3234

Erkânıharbiyei Umumiye Dairesine
31 - 5 - 35

Erkânıharbiyeye
tezkire
2088

1
392

IV
31 - 5 - 35

Vesika No : 75

صدارت عظمی

امور مهمه مدیریتی

٢٤٢١٧٢ عمومی

٢٧٦ خصوصی

حربیه نظارت علیه‌سنه

سعادتلو افندم حضرتلری

١ - ووی همایونك مایلك شاهانه داخنده مقتضیجه تقسیمه و بو مقتضیجه‌نك مناطه و وظایفه وجهت ملکیه‌یه صورت تماسیه داشر نظم و ٤ ، مایس ٢٢٥ تاریخلی و ٢٠٩٢ نومرولو تذکره‌یه لری ایله سال اولنان تعلیماتنامه‌نك بعضه فقراتی مجلس و کلاجه مقتضای حالی کوره تصحیح ایتلسه و احکام سائره‌ی مناسب کوریله‌رك صورت مصححه‌سی تفاصیلی بالبرابر سرا و داخیه نظارت علیه‌سنه وه تبلیغات اجراقلنسه و لطفاً قضاسنك ایفاسنه همت بیورلمسی سابقده تذکره‌ی مخصوصی ترقیمه ابتدا قلندیغی افندم

١٨ ، سعاده ٢٢٧ ، ١٩ ، مایس ٢٢٥ صدر اعظم نامه مشاری

ارکان حربیه عمومیه داره‌سی

٢٥/٥/٢١

ارکان حربیه عمومیه ٢٠٨٨

IV

٢٥-٥-٢١

٢٩

76 No. lı vesikanın açıklaması

Harbiye Nezaretinin Meclisi Vükelâda müzakere edilerek tashihen tasdik edilen Ordu Müfettişlikleri Görev Talimatından birer örneğinin 1 nci Ordu ve Yıldırım Ordular Grupu Kıtaatına (2 nci Ordu Müfettişliğine) gönderildiğine ve mümkün olduğu kadar süratle vazifeye başlamalarına dairdir.

Vesika No. 76

Şube . 1
3377
4 - 6 - 335

Tebyiz edildi
5 - 6 - 35

Birinci Ordu Müfettişliğine
Yıldırım Kıtaatı Müfettişliğine

Orduyü Hümâyunun memaliki şahâne dahilinde müfettişliklere taksimine ve bu müfettişliklerin menatık ve vezaifine ve ciheti mülkiye ile sureti temaslarına dair tanzim edilip Meclisi Vükelâdan geçirilen talimat sureti melfufdur. Müfettişliklerin bu talimat mucibince ve mümkün olduğu kadar seri' bir surette ifayi vazifeye başlamaları matlûp ve mültezem bulunduğundan maiyetlerinde bulunan Kolordu ve vilâyata evamiri lâzime verilmek için bu vazifeyeyi hangi tarihten itibaren ~~bed-ide~~ tedvire başlıyabileceğinizin sürati iş'arını rica ederim.

Basri **Kâzım**

Bir suret tekrar elden yıldırıma gönderildi.

Şahap

Cevat

Vesika No : 76

كوندرن :	نجى راپور	محل :	تاريخ	دقيقه : ساعت
١	كوندرلمشدر	بنيه اولدى	٢٥/٦/٥	
٢٢٧٧				
٤/٦/٩٤٥	واصل اولمشدر	برغى اردو قومندانلغنه		

آدرس ..... بيديره قطعه قومندانلغنه

اردو حكومتنه محل شاهانه داخلنده قومندانلغده تقصير، وبو قومندانلغك
مناطه ووظيفه‌سى وجهتله تكليفه حورت نسبتنه واز تنظيم ايديلمه
محيط وحكاوه بكزيه تقصيات حورت محفوظدر . قومندانلغك بونلرى
مبعوث وسعد الدين افندى سرى بوجوده انبا وظيفه باشلامه طلب
وتلزم بولنديغنه مستنده بلنانه قصاوده وولايته اوامر لازمه ويرلمك
ايچون بو وظيفه‌يه‌جى هانكى تاريخده اعزام بيورلمه نديه باشلاميه
بيه حكومتك سرعت اشعاريه رجا ايدرم .

بيك

77 No. lı vesikanın açıklaması

9 ncu Ordu Kıtaat Müfettişi Mustafa Kemal Paşa'nın, Ermenilerin siyasî emellerini elde etmek ve asayişi muhtel göstermek maksadiyle Doğu vilâyetleri hudutlarından memleket içerilerine çeteler geçireceklerini, bu ihtimale karşı XV nci Kolordu tarafından gerekli tedbirlerin alındığını ve bu kolordu mevcudunun İngilizlerce azaltılmak istenilmiş olduğunu Müşarünileyhin hatırladıkları, Kolordu mevcudünün muhafazası, hattâ gerekirse arttırılması hakkında Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetine gönderdiği bir rapordur.

Vesika No. 77

R P.

Cevap verelim ve diyelim ki filhakika buraca da şifahen böyle bir bahis geçmişse de resmen bir müracaat olmamıştır. Şayet olur ve pek tazyik görürsek o zaman için de jandarma

Ş. 1 K. 25 - 5

Samsun'dan

Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetine mevrut şifredir

Silâhlı üçyüz Ermeninin üç makinelitüfek ve birçok bombayı hâmilen Karsdan Erzurum'un şimalişarkîsinde hudut üzerinde Kosor mevkiine geldikleri istihbar edildi. Ermenilerin âmali siyasîlerini fiilen istihsal ve asayişi muhtel göstermek maksadiyle Vilâyatı Şarkıye dahiline çeteler geçireceklerini ve mütareke tarihindenberi ilkolarak müsait bulunan mevsimin bu icraatlarını teshil edeceğini pek muhtemel addediyorum. Bu ihtimale karşı Onbeşinci Kolorduca tedabirilâzimeye tevessül edilmiştir. Kolordunun mevcud-ü hâzırının İngilizlerce duçarı taarruz olduğunu hatırlayorum. Bu mevcudün muhafazası bittabi zaruri olduktanbaşka belki de icabıhal artırılmasını da istilzam edeceği maruzdur.

24 - Mayıs - 35

Dokuzuncu Ordu Kıtaatı Müfettişi
Mirliva
Mustafa Kemal

Erkânıharbiyei Umumiyeye 25 - Mayıs - 35
M/2082

Kuvvetin takliline mecburiyet hâsıl olsa bile fazla efradın jandarmaya nakli muvafıktır.

Vesika No : 77

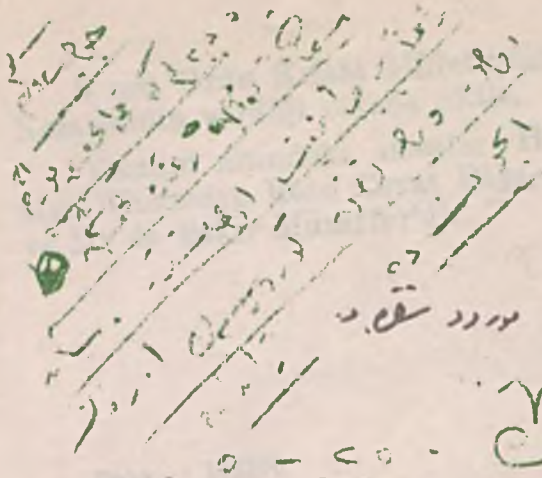

صاحبسوز ارکانه بونه عمومیه ریاسته مورود شقه‌ده

بلاحلی اوچیوز اریشه اوچ مأمولی نقطه‌ده بویسایی حامله خارجدن ارزوسه شمال ترفیسنه حدود اورزنده قوصور موقف کلدکاری اختیار ایدلدی اریشلرک آمال سیاسیه‌سی نقطه‌ده اتحاد و آسیای استقلال کوسترمه مقصدیله دولیاسه شرقه داخلجه‌لر کچره‌جکلری و مقاومت نایجه‌نیزه ایلان اولاره مساعد بر موقع بولماجاغنی تسهیل ایده‌جکی یا محتمل عد ایدیورم. بو افکار فاتحی اوبه‌تجی قول اردوجه نظایرلاره بر صورت توسل ایلمشدر. قهارده‌ده مرهود حاریه انقیادجه دوجا. توصه اولانلری خاطرلایورم. بو مرهود دل محافظه‌سی یا طبیعی ضروری اولدقه‌ده‌ده کاره. ایجابی حالده آرتدیرلمسی ده استلزام ایده‌جکی موضوعدر.

۲۵ مارت

قومندانی اردو قطعاتی مفتشی
مرلا
مصطفی کمال

ارکانه حربیه ۲۵ مارت

۲۰۸۲

حرکات تقلیه‌یه‌ی حیث حصل قلمیه
حقیقت اذاره‌ده ایراد ایدیلمش و اصلاح

78 No. lı vesikanın açıklaması

9 ncu Ordu Kıtaat Müfettişliğinin bu raporuna (77 No. lı vesika) Harbiye Nezaretinin verdiği cevaba aittir.

Yazının altındaki imzalar Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa, Erkânıharbiyei Umumiye Reisi Cevat Paşa, İkinci Reis Kâzım Paşa ve Şube Müdürü Basri ve bir de Şakir Muzaffer'dir.

Vesika No. 78

Şube : 1/3170 **26 - Mayıs - 35**
Kısım : 1

Şifre **Aceledir.**

Samsunda Dokuzuncu Ordu Kıtaatı Müfettişliğine

C. 24 / Mayıs / 35 Şifreye:

Onbeşinci Kolordu kuvvetinin taklili hakkında burada geçen şifahî bahis, resmen müracaat suretiyle teyidolunmamıştır. Böyle bir teklif karşısında mecburiyet hâsıl olsa bile fazla efradın jandarmaya nakli ~~ve bu tarzı hareketin bir usul ittihazı~~ muvafıktır efendim.

Erkânıharbiyei Umumiye **Şube 1** **3170**

Şakir Muzaffer **Basri**

Kâzım **Cevat**

Şevket Turgut

Şifreye tahvil edildi
28 - Mayıs - 335
Necati

كوندرن :	نجى واپور	محل :	تاريخ	دقيقه: ساعت
١ / ٢١٧٠	كوندرلمشدر	سنقى	محلدر	
١٠ قلم	واصل اولمشدر	٢٦ / مايس / ٣٥		

آدرس صاحبى مقوزنجى اردو قطعاتى مفتشلكى

٢٦ / مايس / ٣٥ سنقى يه :

٢٠ اوبه‌نجى فرقه اردو قومندانلغى عقده بولاره يكه تقاضى
بجه ، رسماً مراجعت صورتيله تأييد اولنمشدر . بويله
بر تكليف قانونى بجوريلمه حاصل اولمسيله فقط اوامرك زاده‌سى
نقله و بو طرز حركته ايصوله اتخاذى موافقدر . افتم .

اركان حربيه عموميه ١ / ٢١٧٠

كاظم

79 No. lı vesikanın açıklaması

9 ncu Ordu Kıtaat Müfettişliğinin raporu, (77 No. lı vesika) ve Erzurum vilâyetinin iş'arı üzerine Ermenilerin Kafkas hudutlarımıza, civar bölgelere kuvvet yığmakta olduklarına göre, Ermenilerin Doğuda bir İzmir faciası yaratmak niyetinde olduklarına ve böyle bir vaziyetin tahaddüsü karşısında ordunun ne suretle hareket etmesinin gerektiği hususunda Sadaret makamına arzedilen bir yazı müsveddesidir. Altındaki imzalar Erkânıharbiyei Umumiye Reisi Cevat Paşa, İkinci Reisi Kâzım Paşa ve Şube Müdürü Erkânıharb Kaymakamı Basri Beydir.

Vesika No. 79

Yazılmıştır
3 - Haziran - 335
Mehmet İzzî

3 - 6 - 335

R

Şube : 1
3353

Makamı Sadarete

Henüz derecei sıhhati teeyyüdetmiyen bâzı malûmata nazaran Ermenilerin Kafkasya'da hudutlarımıza civar bâzı nükatta az çok bir kuvvet cem-ü tahşit etmekte oldukları istihbar kılındı. Pek karanlık ve mühlik olan vaziyeti siyasiyemizin icabatı olarak İzmir'de olduğu gibi önde İtilâf piştarları olduğu halde Ermenilerin kendilerine Paris Konferansının bahşbuyuracağı Şark Vilâyetlerimize taarruz ve henüz yerleşmiş muhacirîni bir kere daha yerlerinden oynatmağa tasaddi edecekleri ve böyle bir hareketle ekalliyetin ekseriyete tahakkümü hâsıl olabileceğini kabul etmek ve bunagöre hazırlanmak bugün için mühim bir vazife hükmündedir zannederim. Böyle bir vaziyet karşısında ordunun sureti hareketini tanzim ~~Nezareti âciziye~~ Nezareti âcizice pek mühim olduğundan bu hususun bittezekkür bir karara raptile Nezareti âciziye talimatı lâzimenin itâsını istirham eylerim.

Basri **Kâzım** **Cevat**

Vesika No : 79

کوندرن :	نجی رابیو	محل :	تاریخ	دقیقه : ساعت
باطشه	کوندرلمشدر	۲۲۵۲		
۲۵/۶/۰	واصل اولمشدر			

آدرس ..... نقل عبارتی

هنوز درجهٔ حق نایه انیه بعد معلومات نظریه ارمنیلک قفقاسیده جهه ولرنده
جوار بعد نقاطده آز چوق برقچ جمع وتشکیل ایتدکده اولدقلری اخبار قیمتدار بیک
قازانمقده و رهبلری اولوب و خصوصاً سیاسی مسائل ایجابات اولدقجه ازیرده اولدقلری کبی
اوکده اتلاف بیشمارلره اولدقلی حالده ارمنیلک کندلرینه یاری قوتفانسنک تخریبورده بیلمیه
شدیدلاینیدوزه تقدمه وهنوز پرتشمه رجاجیه برکه وکل برلنده اونیاتمه تقدمی ایده کچدی
وبوجه برحرکتد اقتضیت اکرینه تحکم حالاولیه جقه قبول ایتمیا وبوکاکوره حاضرلنمه
بوکوره ایچون مع بوظیفه حاکمنده درلهندیم . بوجه بروضعیت قارشوسنده
ارمنیلک صورت حرکت تنظیم [redacted] بیک مع اولدقلنده بو خصوصات
بیتدکه برقاره ربطیه نقدرت عاجزیه تعلیمات لازمه نک اجرسی آنجق
ایدیم .

بوطب

80 No. lı vesikanın açıklaması

Harbiye Nezâretinin Erzurum ve civarına (Oltu civarında Kosor bölgesine) gelen 300 kişilik Ermeni kuvvetinin artmakta olduğu, topçu ve makinelitüfek birlikleriyle takviyeli 5000 : 10.000 kadar bir kuvvetin Van'a hücum ettiğine dair matbuattan ve diğer kanallardan alınan haberlerin doğruluğu hakkında 9 ncu Ordu Kıtaat Müfettişliğinden acele bilgi istendiğini gösteren bir şifredir. Altındaki imzalar; Harbiye Nazırı namına Erkânıharbiyei Umumiye Reisi Cevat Paşa, İkinci Reisi Kâzım Paşa, Kadri ve Muzaffer.

Vesika No. 80

Şube 2 **5 - 6 - 35**
Kısım 2 Mütareke ~~6~~

Şifre

Şifre edilmiştir 6 - Haziran - 35

9 ncu Ordu Kıtaatı Müfettişliğine

Erzurum civarına Kafkasya'dan 300 kişilik bir Ermeni çetesi geldiği iş'arı âlilerinden anlaşılmıştı. Ahîren bu kuvvetin 5 : 6 bin raddesine çıktığı istihbar edilmiş ~~burada bâzı matbuat haberlerinden istintaç olunmuştur:~~

~~Bundan başka~~ ve mevsuk haberler aldıkları zannedilen ve Ermeni ~~bâzı~~ âmalini müdafaa eden bâzı Fransızca ~~İstanbul~~ matbuatta Van'a topçu ve makinelitüfeklerle mücehhez 5 : 10 bin raddesinde bir Ermeni kuvvetin hücum ettiğini ~~yazılmaktadır.~~ yazmıştır.

Rivayat-ı mebhuse hakkında izahatı seria itası rica olunur.

Nazır Namına

Muzaffer **Kadri** **Kâzım** **Cevat**

Vesika No : 80

کوندرن :	نبی رابور	محل :	تاریخ	دقیقه : ساعت
	کوندرلمشدر			
[illegible]	واصل اولمشدر	[illegible]	5/7	20/6

آدرس .....

[illegible]

81 No. lı vesikanın açıklaması

Harbiye Nezaretinin Sadaret makamına takdim ettiği (79 No. lı vesika) tezkireye Sadaret makamının (Sadrâzam Vekili Şeyhülislâm Mustafa Sabri imzasiyle) verdiği cevaptır.

Vesika No. 81

Babıâli
Sadaretiuzmâ
Umuru İdariye Müdiriyeti
Umumi 343307
Hususi 405

Şube : 1
3479
R . P
Ş 1
K.
6 - 10

Harekât No.
Tezkire
2176

Harbiye Nezaret-i Aliyyesine

Saadetlû Efendim Hazretleri

Ermenilerin Kafkasya'da hudutlarımıza civar bâzı nükatta kuvvet cem' ve tahşit etmekte oldukları istihbar kılındığından ve bunların Vilâyatı Şarkıyemize taarruzla henüz yerleşmiş muhacirîni yerlerinden oynatmağa tasaddileri memûl bulunduğundan bahisle böyle bir vaziyet karşısında Orduca takip olunacak hattı-hareket hakkında istifsarı muameleyi mutazammın Nezareti Aliyyelerinden ve Ermenilerin Kars ve Sarıkamış'ta onbin asker ikame ettikleri ve Antranik'in otuzbin kadar kuvvetle Van cihetine inmekte olduğu ahîren haber alındığı ve bu hareketten hükûmeti İzmir işgali gibi bir emrivakî karşısında bulunduracakları mahsûs idüği Erzurum vilâyetinden bildirildiğini müş'ir Dahiliye Nezareti Aliyyesinden vâritolan iki kıta tezkire ile Ermenilerin harekâtı tecavüzkâraneye mübaşeret ettiklerine ve iki İngiliz zâbitinin Makû serdarı nezdine gelerek Van'a geçirmek istedikleri Ermenilere yol verilmesi hakkında vaki olan talepleri kabul edilmemesi üzerine "biz başka yoldan geçeriz" ifadesiyle döndükleri ve İngiliz zâbitlerinin tahtı idaresindeki Ermeni kuvvetlerinin Nahcivan'ı ve civar Müslüman kurasını zapdettiklerine ve bunların top ve mitralyözleri de mevcut olduğuna dair Van vilâyetinden gelen telgrafname Meclisi Vükelâda ledelmütâlâa Ermeni kuvvetlerinin berminval muharrer tecemmü ve tahaşşüdü ahalii Müslime ile meskûn kuraya tecavüz ve taarruzları ve başlarında İngiliz zâbitleri bulunması keyfiyatı şayanı nazar olup taarruzatı vakıa sükûn ve aşayişi mahallînin ihlâliyle vakayii müessife zuhûrunu dâi ahvalden bulunmasiyle asayişi mahallîyi ve ahalii Müslime ve mâsumeyi taarruzdan vikayeten Orduca harekâtı tedafüiye icrası tahtızarurette olduğundan Ordu Kumandanlığına bu babda talimatı muktazıye itası hususunun Nezareti Aliyyelerine ve Ermenilerin harekâtı vakıai taarruziyelerinden ve bunların başlarında İngiliz zâbitanı bulunduğu hakkındaki iş'a-

rattan ve harekâtı mebhûs-i anhânın intacedeceği hâdisatı elîmeden hükûmeti seniyyece katiyen mes'uliyet deruhde edilemiyeceğinin ve Orduca harekâtı tedafüiye icrası zımnında mahalline tebligat icra kılındığının ve taarruzatı vakıanın devamı halinde Ordudaki kuvvei askeriyemizin tezyidi mecburiyetinde kalınacağının Düveli İtilâfiye mümessili siyasîlerine sureti münasebe ve müessirede beyanile taarruzat ve tahtıiyat-ı vakıanın âcilen önüne geçilmesi esbabının istikmali hususunun Hariciye Nezareti Vekâlet-i Aliyyesine ve tebligat ve teşebbüsatı vakıadan bahisle Vilâyetçe de tedabirilâzimeye bittevessül muhafazai sükûna ve asayişe gayret edilmesinin de Dahiliye Nezaret-i Aliyyesine iş'arı tezekkür ve icabı icra olunmağla Nezaret-i Aliyyelerince de berminval-i muharrer iktizasının sürati ifasına himmet buyrulması siyakında tezkirei senaverî terkîm olundu Efendim.

10 - Ramazan - 337 ve 9 - Haziran - 335

Sadrazâm Vekili Şeyhülislâm
Mustafa Sabri

I
10 - 6 - 35

Şube
419

Serian Erkânıharbiyei Umumiye Dairesine
10 - 6 - 35

Vesika No : 81

صدارت عظمی

امور اداریه مدیریتی

حربیه نظارت جلیله سی

نمره ۲۴۲۲۰۷

مخصوص ۴۰۵

سعادتلو افندم حضرتلری

ارمنیلرک قفقاسیه حدودلرنده بعض نقاطده قیام ایدن و نخجوان اقلیمنی احتلال ایتمش اولان و بونلرک ویلایت شرقیه‌ده توطن ایتمکده بولنان ارمنی برلشمه‌لری اونبا قدر تعدیاتی مأمول بولنمقده بولنمش بر وضعیت فاجعه‌ده اردوی تعقیب ایلدیکی خط حرکت حقنده استفسار سعادتلری قضیه نظارت جلیله‌یه‌دن ارمنیلرک قارص و صارقامیش اطرافنده احداث ایتدکلری وارتسلک اوتوزباشی قوماندانلغی واقعه‌سی جهتنه اعتماده اولان اخبارات و بو حرکتک ارمنی اشغالی‌نده بولنان یرلرده جفتلری محصولی ایدوکی ارضدوم ولایتی بیدیرلرینی مشعر داخلی نظارت جلیله‌سنه وارد اولان ایکی قطعه تلغرافنامه ارمنیلرک حرکات نی وزارتلرینه مباشرت ایتدکلری و ایکی نفر ضابطک ماکو سوداری نزدنه کلدکلری و انلرک حرکتلری ارمنیلره بولمه ویرمسی حقنده واقع اولان طلبلری قبول ایدیلمسی اوزرینه «بز تبعه بولندیغمز» اجابه‌سنه دونمکلری و ایکی ضابطک تحت اداره‌سنده‌کی ارمنی قوماندانلری نخجوانه و حوار مسلمانلرینه قرانی ضبط ایتدکلری و بونلرک طوپ و مترالیوزلری‌نه موجود اولمغله داخلی واقعه کلیه نظر افتنام جنس و کلاده اولان ارمنی قوماندانلری برخواه‌لری تجمع و تشکل ایدن اهالی مسلمانه مسکونی قرانه نی وز و تعرضده و باشکرنده ایکی ضابطک بولنمسی کیفیتی شایعه‌سی زیاده تعرضات واقعه سببنه و اسباب محیطنده اختلاسم وقایع موسف ظهوری ذکر احوالنده بولنمسی آسایش عمومی و داخلی مسلمه و معصومه‌نک تعرضه دقایق اردوی همایون تدافعه اجرای تحت حرکتده اولمغله اردو قوماندانلغی بو بابده نقطه نظرلری نقطه اعتبارلری خصوصنده نظارت جلیله‌لرینه وارمنیلرک حرکات واقعه‌لری و بونلرک باشکرنده ایکی ضابطک بولنمقلری حقنده‌کی اخباراتدن و حرکات مجریه‌نک اتخاذ ایلدکی حادثات الیومیه‌دن حکومت سنیه‌مز قطعیا مسئولیت درعهده ایدیلمه‌مکدن و اردوی همایون تدافعه اجراسنده‌کی تعقیبات اجرا قلنمقده و تعرضات واقعه‌نک دوامی حالنده اردوده‌کی قوای عسکریه‌مزک تزیدی مجبوریتی قالمه‌مقدن دول ائتلافیه‌نک سیاسیه‌سی و مؤثره‌سی بیانه تعرضات و تجاوزات واقعه‌نک عاجلا اوکه‌لمسی اسباب اشکال خصوصنده خارجه نظارتی قاتیاً تعرضات و تجاوزات واقعه‌نک منعی و لازمه تدابیر لازمه‌نک بالتوسل محافظه سکون و آسایش غیرت ایتمسنی داخلیه نظارت جلیله‌سنه استعداری تذکر و ایجاب اجرا اولنمقه نظارت جلیله‌لریه برخواه‌لری اقتضاسنک سرعت ایفاسنی هیئت جلیله سابقه نظارتلری تزکیه اولنور افندم

۱۰ - مصادف ۹ حرام سنه ۳۳۳۷ صدر اعظم و کیلی شیخ الاسلام

[illegible]

[illegible] ۱۰/۶/[illegible]

82 No. lı vesikanın açıklaması

Harbiye Nezaretinin 3 ncü Ordu Müfettişliği ile XV nci Kolordu Kumandanlığına, Doğuda bir Ermeni taarruzu halinde birliklerimizin ne suretle hareket edeceklerine dair verdiği şifre emirlerine aittir. Bu emrin 1 nci maddesinin "a" fıkrasında bahsedilen 18 - 5 - 335 (1919) tarih ve 1615/1996 tarihli emirde "Harbi Umumi esnasında Rusya'ya ve memaliki sairei ecnebiyeye firar eden Ermenilerdan ancak erbabı ceraimden olup da emniyet ve sükûnu memleketi ihlâl etmeleri muhtemel olanların, pasaport kanununun 3 ncü maddesine nazaran Memaliki Osmaniyeye dühulleri men'edilmiş bulunanlardan maadasının kabulü zaruri bulunduğu yazılıdır". Altındaki imzalar: Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa, Erkânıharbiyei Umumiye Reisi Cevat Paşa, İkinci Reisi Kâzım paşa, Şube Müdürü Erkânıharb Kaymakamı Basri Bey ve Şakir Muzaffer.

Vesika No. 62

Şube : 1 / 3536 **11 - Haziran - 35**
Kısım. 1

// Şifre //

Gayet acele ve mühimdir.

Üçüncü Ordu Müfettişi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

(~~Onbir~~ Onbeşinci Kolordu Kumandanlığına)

1 — Ermenilerin hudutlarımıza civar bâzı nukatta kuvvet cem' ve tahşit etmekte oldukları ezcümle Kars ve Sarıkamış'ta onbin kadar asker ikame ederek Antranik'in otuzbin kadar kuvvetle Van cihetine inmekte olduğu ve bunların Vilâyatı Şarkiyemize taarruzla henüz yerleşmiş muhacirîni yerlerinden oynatmağa tasaddileri ve iki İngiliz zâbitinin Makû serdarı nezdine gelerek Van'a geçirmek istedikleri Ermenilere yol verilmesi hakkındaki taleb-i vakılerinin kabul olunmaması ve İngiliz zâbitlerinin tahtı kumandasındaki Ermeni kuvvetlerinin Nahcivan ve civar Müslüman kurasını zaptettikleri istihbar edilerek Meclisi Vükelâda bittezekkür asayiş-i mahallî ve ahalii Müslime ve mâsumeyi taarruzdan vikayeten Orduca harekâtı tedafüîye icrası ve Ermenilerin harekâtı vakıalarından ve başlarında İngiliz zâbitanı bulunduğu hakkındaki iş'arattan ve bunun müntiç olacağı ~~harekât~~ hâdisatı elîmeden hükûmeti seniyyece kat'iyyen mesuliyet deruhde edilemiyeceğinin ve taarruzatın devamı halinde kuvvei askeriyemizin tezyidi mecburiyeti karşısında bulunacağımızın Düvel-i İtilâfiye mümessili siyasîlerine sureti münasebe ve müessirede iblâğı kararlaştırılmıştır.

Binaenaleyh:

a) Hiç bir ~~Ermeninin ve~~ Ermeni çete ve kıtasının ~~ve müsaadesiz hiçbir Ermeninin~~ hududu geçmemesi temin olunacaktır. Onbeşinci Kolordu bu bapta icabeden tertibatı tedafüiyeyi ittihaz edecektir. Harbi Umumî esnasında firar ederek memleketlerine avdet eden Ermeniler hakkında 1615/1996 ve 18 - 5 - 35 tarihli emir ahkâmı tatbik olunacaktır.

b) Ermenilerin harekâtı tecavüzkâranesine müsait istikameti umumiyeler, müruru mümkün ve müsait hudut aksamı sıkı bir tarassut altında bulundurulacaktır.

c) Ermenilerin hudut gerisindeki faaliyetleri, harekâtı taarruziyeleri hakkında hertürlü vesaiti istihbariyeden istifade olunarak, sarih ve hakikî malûmat istihsalinc çalışılacaktır.

d) Ahalii mâsumeye münferit ve mevziî taarruz ve tecavüzler vakı oldukça Müfettişlik ve Onbeşinci Kolordu Kumandanlığınca esbabı muknia serdi suretiyle mevcut ise mahallî İngiliz mümessili siyasîliğinin ~~müracaat ve lüzumu halinde protesto keşidesi muktazidir. Bunun, gayrikabili hallüfasl suitefehhümler tevlidetmemesine begayet itina olunacaktır.~~ nazarıdikkati celbolunması lâzımdır.

h) ~~Meclisi Vükelâ mukarrerratına tevfikan taarruzata devam olunması halinde~~ Ermenilerin bir taarruzuna karşı Onbeşinci Kolordu~~nunca~~ ~~kısmen veya kâmilen seferberliği hakkında~~ harice hiç emare göstermeksizin hertürlü tedabir ve ihzaratı iptidaiyeye şimdiden tevessül olunarak icabeden hususat hakkında Müfettişlik ve Kolordu Nezarete teklifde bulunacaktır. ~~Bu lüzum ancak Nezaret tarafından emredilecektir. Seferberlik.~~

d) Tedabiri mania, tertibatı tedafüiye, ve istihzaratı lâzimenin sureti zâhirede esbabımucibei saireye istinaden ve gayet mahremane icrası tavsiye olunur.

2 — Bu emir Üçüncü Ordu Müfettişliğine ve müstaceliyetine mebni Onbeşinci Kolordu Kumandanlığına 11 - Haziran - 35 tarihinde tebliğ olunmuştur.

Erkânıharbiyei Umumiye — Şube 1/3536

Şakir Muzaffer **Basri** **Kâzım**

Şevket Turgut **Cevat**

Şifreye tahvil edildi
12 - 6 - 35
Necati

Vesika No : 82

کوندرن :	نجم رایور	مجمل :	تاریخ	دقیقه : ساعت
	کوندرلمشدر	// شیفره // غایت مجیدی و محکمه		
	واصل اولمشدر	۱۱ / خزیران / ۳۵		

آدرس اوچنجی ارمنستان مطفر کمال پاشا حضرتلرینه

۱ـ ارمنیلر حدود لرنده جوار بعضه نقاطده قوت جمع ایتمش. اینکده اولدقلری ارجه قارص و صارقامیشده اون بیک قدر عسکر اقامه ایدیلر آنترانیکده اون بیک قدر قوتلر وار حصه اینکی اولمغی و بونلر دلایه شرقیسنده بعضه حفظه حفظ ترتیبه مراجعت ایلرلر اوسنانیقه نقلیلری و ایکی انکه ضابطلری ماکو سدای تونبه کلدیلر وانه کلیلر انسکلری ارمنیده بولدقلری وقتی حفظه کی طلب واقعه نجه قبول اولنمامی و انکه ضابطلرنه تخفیف قالمسنده کی ارمنی قوتلرینک تجوانه و حوالیسنده قالمسی ضبط اتدکلری اخبار ایدیلر مجلس و کلاده بکنکز اسلیه محلی و اقاطه مسلمه و معصومه یه تعرضده دقایقه اردیغی حکایه نقلیه اولنه و ارمنیلر حکایه واقعه لرنده و بلشدنه انکه ضابطی بولنمغی حفظه کی استدعاسنه و بونلر نیچه اولمه حیثیه حادثات الجهده حکومت سبب ذلمیا مسئولیت

کوندرن :	نجی رایور	محل :	تاریخ دقیقه : ساعت
	کرندرلمشدر		
	واصل اولمشدر		

آدرس .....

دشمن ایله برجکنك کوزه‌تانك دوامجه قوه عسکریه‌نك
ترتیب مجبوریتی قاشونه بولونجه‌نك دولاییله محل سیاقنه
حورمه‌سی کوزه ده ایچون قرار لاشدیرلمشدر.

نیاز معلم :

آ) بحر ایچنده قرارغه قطعه‌سنك حدود کیچه‌سی
نائیه اولونه‌جقدر. اونه تجی قوه اردو لوبایه ایجاب
ایدیه‌جك تدابیر نظامیه اتخاذ ایده‌جکدر.

ب) ارمنیك حکومت تجاوزکارانه مساعد استفاده
مجبوریتی، مرورک ممکن کلمه مساعد حدود اقلیمی جنوبی
برزمه آلتنه بولوندیرلمه‌جقدر.

ج) ارمنیك حدود کلیسه‌سی حفاظتی، حکومت
تعرضه‌لری حقنده هر دولو وسائط استخباریه‌دن استفاده
اولونه‌رق، حربی و حقیقی معلومات استحصال چالشیلمه‌جقدر.

کوندرن :	نجی راپور	محل :	تاریخ دقیقه : ساعت
	کرندولمشدر		
	واصل اولمشدر		

آدرس .....

دوشمن ایله جنگ و مقاومتک دوامی قوه عسکریه نک
تنبیه مجبوریتی قاشونه بولونمقدن دولای اتلافه محل سیاقنده
حورنا و کوزه ده ایدوغی قرار لاشدیرلمشدر .

نتائج : حدود

آ) بحر بر ارمنلک تراغ قطعه سنک حدود کچه سی
تأمین اولونه جقدر . اوبتجی فوج اردو بوبابده ایجاب
ایدن تدابیر تدابیر اتخاذ ایده جکدر .

ب) ارمنیک حکمت تجاوزکارانه مساعد استفاده
نجه ، مرور ممکن و مساعد حدود اقتضا جبهه
برمقدار آلتده بولوندیرلجقدر .

ج) ارمنیک حدود کلیسه ک حفاظتی ، حکمت
تعرضه لری حقنده هر دولو وائط استخباراتدن استفاده
اولونه رق ، حیج و حضیض معلومات اسخباراتیه جلب ایدیلجکدر .

کوندرن :	نجی راپور.	محل :	تاریخ	دقیقه :	ساعت
	کوندرلمشدر				
	واصل اولمشدر				

آدرس .....

د) اهالئ معصومه‌یه منفرد دموحشی نعره و تجاوزلر
واقع اولمغی مقتضاسنک دادنه تشبث نوعه ار دوغمغ انجق
اسباب مقنعه سزدی حورنکه محل سبا سبلکه
راجعیت دلرنوشکونه برلنو کتبه‌دی منتظر
بولنمش ، بو قابلی دخی سوء نعره نظیر اغبه‌ت
نقابنه اغما اولمغیدر .

ه) محلی دیکر معزانه توفیقاً نعره‌ضانه دوام اولنمی
عن حلقه ، ادنه تشبث نوع ار دونک قسماً دباکاکلر
ضربکی منده هر دونو تیار دحضارانه ابتدائیه
سعدیه نوع اولونه‌رق مقتضاسنک نعره‌نه تقلیده
بولونه‌جغدر . اکنی نعره حاقنده ار
ابدیلمکدر .

ای باره حضره

گوندرن :	نفس نراپور	محل :	تاریخ دقیقه : ساعت
	گوندرلمشلر		
	واصل اولمشدر		

آدرس .....

د) نیابت مانعه . نقیبات ناحیه . واسخفارات لازمه‌نك
صورت ظاهره ده اسباب موجبه سایره‌یه استنادا
کیفیت محرمانه اجرای توجیه اولونور .

۲ — بوامر اوجنجی اردو قشله‌سی مستحفظیتنی اوله‌جق
خصوصده ۱۱/مارت/۳۵ تاریخ تبلیغ
قلندر ارطه جه‌سی

۲۵۲۶

نقیب

83 No. lı vesikanın açıklaması

Harbiye Nezaretinin 7 - 6 - 335 (1919) gün şifre emirlerine 9 ncu Ordu Kıtaat Müfettişi Mustafa Kemal Paşa tarafından verilen cevaptır.

Vesika No. 83

Şube 2'den geçmiş
18 - 6 - 35
I P.
6/17

Havza'dan
Harbiye Nezaretine mevrut şifredir

C 7 - 6 - 35 tarihli bilâ numaralı şifreyedir.

1 — Kosor mevakılerine geldiklerini 24 - Mayıs - 35 tarih ve 132 numaralı şifre ile arzeylediğim silâhlı üçyüz Ermeninin vürudü hududumuza tecavüz maksadiyle olmayıp Oltu hükûmetini teşkil etmek fikriyle geldikleri halbuki Oltu Müslüman Şûrasının kendilerini şimdilik ve ancak misafir olarak kabul edebileceklerini çünkü Şûranın ahalinin intihabiyle teşekkül etmiş olduğundan ahalinin kendilerini bu suretle kabul edebileceklerini bildirmesi üzerine gelen Ermeni asker ve jandarmasının geriye gittiği ve içlerinden o ~~havaliyi~~ havalili olan bir kaç tanesinin iskân ettirildikleri anlaşılmıştır. Bundan maada onbeş zâbit ve sunûf-u muhtelifeden mürekkep beşyüz kadar bir Ermeni kuvveti Sarıkamış'a gelmiş işbu kuvvetten tefrik edilen dördüncü alaya mensup iki zâbitle yüz kadar nefer hudut civarındaki Rum köylerinin muhafazası için Rumların vukubulan müracaati üzerine Karaurgan'a geldikleri anlaşılmıştır. Sarıkamış'a ayrıca geriden bir kuvvet gelip gelmediği meçhuldür.

2 — Ermenilerin Kars ve Sarıkamış'da onbin asker tahşit ettikleri ve sergerde Antranik de otuzbin kuvvetle Van istikametine indiğine dair Erzurum vilâyetinden derecei sıhhati henüz teeyyüdetmemiş kaydiyle malûmat almış ve keyfiyetin tâmikını Onbeşinci Kolorduya emretmiştim. Kolordu Kumandanlığından gelen son malûmata nazaran İngiliz zâbitanı tarafından sevk ve idare edilen altıbin kişilik mevcudunda oldukları tahmin edilen Ermeni kuvveti Nahcivan ve havalisini işgal eyledikleri ve sergerde Antranik havadisinin bundan galat olduğu bildirilmiş ve bunlardan beraberlerinde top ve makinelitüfek bulunan yüz kişilik bir Ermeni kuvvetinin de Diyadin mıntakasında ve hududun Kafkas cihetindeki Kürt köylerine taarruz etmiş ise de Mollaömer'de mağlûp olarak çekildikleri ve keyfiyetin Makamı Sâmilerine de iş'ar olunduğu anlaşılmış olduğu maruzdur.

11 - Haziran - 35
Vürudu 16 minh

İstihbarat 102 numaralıdır.

Dokuzuncu Ordu Kıtaat Müfettişi
Mustafa Kemal

1
17 - 6 - 35

Vesika No : 83

٦/٧

٢٥/٦/١٦

حوضه دن

حریفلرنه موردد نفه دن

٢٠/٦/٧٨ تاریخلی بلاورلا نفه یه دن .

١ — قوجه موفقیت کلدکاری ٢٤ ملی ٢٥ تاریخ و ١٢٠ نوردا متفرقه ایله عرصه ایدکلم سلاملی اوچون ارمنیلک ورودی حدودنده تجاوز مقصدیله اوبه لی حکومتی تشکیل ایلمش فکرنده کلدکاری حالده اولی مسلمانه سوزلرنه کندیلری سترطلک واقعه سافرلرلر قبول ایده بیلدیکلری حالده سوزلک اهالیه انتخابه نشقه ایتمه اولدیغی اهالیلک کندیلری بو صورتله قبول ایده بیلدیکلری بیلدرمسی اوزرینه کلدکاری عسکر دنلرنه سنه کرعایه کیتدیکی ایچون اوه اهالیلی اولاه رقاچ دانه سلک اسلحه ایله کلدکاری اکلاشلدی . بونلرنه ماعدا اوه یه ضابط وصوف نظاردن مرکب بشیوز قدر برارمی قوتی صاری قامشه کلمه اشوقوندن نوبه ایله اوچ الایه نصوب ایلمش ضابطلر یوزقدر نفر حدود هوزنه کچه رومکوملرینه موافقه ایچون رومالرلک دفعه لرنه راجعی اوزره قره اوغانه کلدکاری اکلاشلدی . صاری قامشه ایردجه کیچه رفوتنه کلوب کلدکلری محهولدر .

٢ — ارمنیلک قارص و صاری قامشه اوه یه چاه عسکر نشید ایتدکلری و سوکرده ایرنیلک اونلره یه قوتله دانه استفاده ایتدیکلری دائر اجزدم دلیلنه دوجه صحی هنوز تاید

انجامسه قیدیله معلومات آلمسه و کیفیتنی تحقیقی اوزره نیجه قول اردوسنه اراقیمه ایدوب
قول اردو قومانه‌لغی کلاره صورلن معلومات نظراً ایکی صنایع و طرقچه سوندرلدیکه
ایلاره الی یوز کشیلر موجودنده اولدقلری تخمین ایدیلاره ارمنی قوتی تجاوز ایده
و هوالیسی استعمال ایلدکلری دسترده انتباهلری جواب‌لری یوزه غلط اولدیغی بیلدیرلمه
بولندرنه بزلرنده طوپ و مکالمه تفنکلری بولنمامه بوز کشیلری ارمنی قوتلری دیوبه
لحق سنه دهه‌دوک قفقاس جهتی کرد کویلری نزدنه ایتمه‌یزده منلا عجزده
معلوب اولدرنه جیلدکلری و کیفیتنه مقام سامیه‌یزده اشعار اولنمق اکلاشلمه اراده بوریلمشدر
استحمالاته ۱۰۰ نفر ولیدی ۱۱ جمادی‌الاخر
دردی ۱۶ "

ضابطی اردو قومانه‌لغی مقامی
مصطفی کمال

I

٢٥ - ٢ - ١٧
٨

84 No. lı vesikanın açıklaması

Günün en mühim meselesi olan ve Meclisi Vükelâca birinci derecede bir karara raptı lâzım gelen dört önemli mesele hakkında Harbiye Nezaretinin Sadaret makamına yaptığı bir teklife ait müsveddedir. Altındaki imazalar: Erkânıharbiyei Umumiye Reisi Cevat Paşa, İkinci Reisi Kâzım Paşa'nındır.

Vesika No. 84

15 - 6 - 35

Tebyiz edilmiştir
15 - Haziran - 335
Mehmet İzzet

Makamı Sadareti Uzmâya

Nezareti âcizi bugünün en mühim meselesi olan ve Meclisi Vükelâca birinci derecede bir müstaceliyetle savâp bir karara rabtı lâzımgelen mesail hakkında şimdiye kadar münferiden ve mufassalan vukubulan maruzatını bu defa tevhiden ve mücmelen bir ~~defa~~ daha arzı bir vazifei vataniye addeyler ve bu hususda âcil ve şâfi bir karar ittihazına vasıta olabilirse kendisini memleketine en büyük deynini ifa etmiş telâkki eder:

Merbut hulâsalardan anlaşılacağı üzere İzmir, Trakya ve Dıyarıbekir havalisindeki ~~çıbanlar deşilmiş~~ esaslı cerîhalar husule yüztutmuş ve bunlardan İzmir mıntakası sındaki inkişaf tedavisizlik yüzünden kangren halini almağa başlamıştır. Yakında Trakya ve Diyarıbekir havalisinin de başka ~~şekillerde ve fakat~~ eşkâl altında aynı âkıbete ~~münccer bir illetle malûl olacağı~~ uğrıyacakları yakînen gözüküyor. Nitekim Erzurum vilâyetinin Bayezit havalisinde bâzı sivilceler gözükmeğe başladı. Bunların yavaş yavaş bütün Erzurum ve Van vilâyetine sirayet ~~edecek gibi gözüküyor~~ etmesi pek muhtemeldir.

Bir hastalığın tedavisi için ya gözealdırılarak katî bir ameliyatla hastalığa nihayet verilir yahut ikinci derecede olmak üzere birtakım mualecatla hastalığın önüne geçilmek istenilir veyahut ihmal edilerek ne olursa olsun diye kendi haline bırakılır. Bugün mütarik bulunduğumuz için katî bir operasyon demek olan uruşma usulünü tatbik edemiyoruz ve mualece makamında olan notalarla işi durdurmak istiyoruz. Halbuki çok ilerlemiş bulunan bu hastalığa notalar artık bir tesir gösteremiyor. Binaenaleyh Nezareti âcizi bu dört muhtelif meseleye ait düşüncelerini berveçhizîr arz ~~ediyor~~ eder:

1 — Trakya meselesi: Buraya Yunan taburunun vürudünden evvel herşey hali sükûnette idi. Bu taburun vürudünden sonra Rum ahali şimarmağa başladı. Bugün hemen Rumlar kâmilen müsellâh bulunduğundan bu şimarıklık büsbütün artmıştır. Bu Yunan taburunun ve son zamanlarda Yunanlılık cereyanının ~~aldığı~~ mazhar olduğu lûtf-u talih sayesinde Rum halkının mâneviyatı Müslümanların zararına olarak okadar artmıştır ki Rumlar isterlerse ayrıca Yunan kuvvetine ihtiyaç görmeksizin Trakyanın idaresini ellerine alabilirler.

İşte bugün bu mâneviyatın kırılması lâzım. Bunun için de evvelemirde Yunan taburunun Trakyadan kaldırılması, İtilâf muavenetiyle eslihanın derci gerek hudutlardan gerekse Marmara sahilinden Yunan silâh kaçakçılığının her ne nam altında olursa olsun katiyen men'i ve Rumelide bulunan ~~üç~~ dört Fırkamız mevcudünün hiçolmazsa kadro mucibince ve İngilizlerin kabul eylediği miktar ~~a~~da bir misline iblâğı.

2 — Mademki devlet yalnız İzmir ~~ve civarının~~ istihkâmatının işgali hakkında nota almıştır ohalde İzmir haricinde vukubulan Yunan işgallerini ~~ister resmî, ister gayriresmî kuvvetlerle karşılıyalım. Mu'telifîne karşı bir vaziyeti hasmane almış gibi telâkki olunamayız. Binaenaleyh Yunan harekâtını İtilâf notası mündericatına irca' edebilmek için resmî kuvvetlerle mukabele edemezsek bile millî kuvvetlerle mütemadiyen tâciz ve taarruz etmekliğimiz ve bunun için de seri teşkilât yapmaklığımız lâzımdır.~~ millî kuvvetlerimizle karşılamaklığımız icabeder ki ahlâfınıza karşı mes'ul kalmıyalım. Şayet İtilâf hükûmatı bizim şu hakk-ı müdafaamızı da tanımak istemezlerse şuhalde de kendilerinden Yunanlıları verdikleri nota mündericatına irca' etmelerini rica edelim. Çünkü buradaki vaz'i hâzır hükûmeti vicdana ve bir tarafdan da müdafaadan menettiğimiz millete karşı hiçbir zaman mesuliyetten kurtaramıyacak bir şekildedir.

3 — Diyarıbekir ve havalisinde ise İngiliz ve kendini bilmiyen bâzı Kürtlerin propagandası ~~ve o havalinin~~ yüzünden bozulmağa başlıyan sükûnetin takriri lâzım ~~sükûnette devamı~~ Bu da evvelâ Kolordunun katiyen lâğvı tarafına gidilmemesi saniyen dinini ve imanını ve mevcudiyet-i âtiyesini müdrik heyeti nâsıhalar i'zamiyle kabil olabilir. Biraz haşin olmakla beraber mutî ve mert olan Kürtler güleryüze ve tatlı söze pek ziyade münkaddırlar. Bahusus ~~hususat~~ müteneffizan ile rüesası İngilizlerin yaptığı gibi biraz para ile tatyip ve taltif olunurlarsa pek seri ısınırlar.

4 — Bayezitten başgöstermeğe başlıyan Ermeni sızıltısı az zamanda Vandan Hopaya kadar bütün hudut üzerinde tevessü edecek bir mahiyettedir. Buna mümanaat resmî kuvvetlerimizin hertürlü teşebbüsata mukabelesiyle kabil olacaktır. 9 - Haziran - 35 tarih ve 343317/415 numaralı emri Sadaretpenahi üzerine Nezaret-i âcizi tedabiri lâzime ittihazını Kolorduya tebliğ etmiştir. Ancak bu mıntakaya bir de Ermeni muhacirinin avdeti meselesini de halletmek lâzımdır. Orduyü Osmanî Erzurum ve havalisini istirdat ederken çekilen Ermeniler Müslüman köylerini kâmilen harabetmişlerdi. İstirdattan sonra yerlerine dönen Müslüman halk kendi köylerini harap bir halde görünce kısmıâzamı mecburen boş olan ve tahripten kurtulmuş bulunan Ermeni köylerine yerleşmişlerdir. Bugün Ermeni muhacirleri avdet edecek olurlarsa .Müslümanlar kâmilen açıkta kalacaklardır. Binaenaleyh evvelemirde bu Müslüman halkın iskân meselesini temin eylemek lâzımdır. Kafkasyaya hicret eylemiş bulunan Ermenilerin elyövm açıkta bulundukları mevzuubahis olamaz. Çünkü Sarıkamış, Kars, Gümrü, Erivan ve Ahılkelek ~~bulunan~~ Iğdır vesaire gibi Ermeni idaresi altında bulunan kasabalardaki kışla ve hastahaneler iki yüzbin kişiden fazla insan istiabına kâfidir. Bu husus küçük bir tetkikatla meydana çıkar. En mühim olarak iaşe meselesini de düşünmek ~~lâzımdır~~ iktiza eder. Zira tahlis olunan menatıkdaki ahalii İslâmiye bugün dahi açlıktan kırılmakta berdevamdır bir de bu mıntakaya Ermeni nüfusu ilâve olunursa bu hal teşeddüt edecektir. Çünkü vesait fıkdanından nâşi Van, Erzurum, Bitlis vilâyetlerine mevaddı iaşe sevkı kabil olmadığı halde her tarafa şümendüferleri olan Kafkas mıntakasına yardım pek kolaydır. İşte bu ~~halde~~ gibi zaruretler Ermenilerin bu sene için memaliki Osmaniyeye alınmamalarını ~~icabeylemektedir~~ katiyen icabettiriyor ki ~~bu~~ mesken ve iaşeye ~~meselesini nazarı-~~

~~itibara alan~~ taallûk eden işbu mütalâata her sahibi insafın ~~bu mütalâata~~ hak ~~verdirecektir~~ vereceği de şüphesiz gibidir.

5 — Mevzuubahis olan ve halli pek seri ~~bir surette icabeden~~ bir karara iftikar eden bu dört mühim meselenin cereyan eylediği sahneler mütekaddim harita üzerinde görülünce memleketin âdeta dört bucağından sokulmuş ~~birer kundağın vazolundukları tarihin kıdemine~~ dört kundağın tarih vasıflarına nazaran icrayi tahribat ~~eylemekte oldukları görülmektedir~~ ettikleri ve edecekleri müimayan olursa da yine re'yi sâibin Makamı Vekâletpenahiye ait olduğu maruzdur.

Kâzım **Cevat**

Vesika No : 34

گوندرن :	نجی رابور	محلی :	تاریخ	دقیقه : ساعت
(1)	گوندرلمشدر		بیلیه ایدلمشدر	
۰/۶/۱۳۳۵	واصل اولمشدر			

آدرس ..... [illegible]

[illegible]

کوندرن :	نجی رابور	محل :	تاریخ	دقیقه : ساعت
	کوندرلمشدر			
	واصل اولمشدر			

آدرس .....

یاخود ایکنجی درجه‌ده اولمق‌اوزره برصورت مصالحه حسن نیت اوزره کیمسه‌لر
بینلرنده ویا خود اهالی ایچرلرنده اولسه‌لر ویا کندی حالنه براقیلسه‌لر .
بوکونه شرایط بولنمیان ایچون قطعی رابطه‌لر بسیوله وجود اولماز اورتاده
احوال قطعیه ایده‌جه‌ی‌زه دکه مصالحه مقابل اولمه نظرلرله ایتی طوردرمکه ایستیورز
حالبوکه جوده ایدیلیه بولنان بوختلف نظرلر تارفدرنانیز قوبولنمشدر . قضیه‌نک
عاجلی بوصورت محقق مسئله‌یه عائد دوستجه‌لرینه بروجه زیر عرض ایدیلیور :

۱ - ترکیا مسئله‌سی : بوراده یونانه‌لیلرینک ورودنده اول هیچ حال
سکونت ایده‌مز . بوصورتله ورودنده حکومت رومالی شمدیکی باشلاندی
بوکونه‌لرده رومالی کاملاً ملی بولنمیه‌جه‌ی‌جه‌سنه بسیوله تارتمشدر . بویونانه
حکومتنک وجود زماننده یونانلیلره جیانتک قطعی نظر اولنمیق شرطیله
سایرلرک روم‌لغنه مقابله مساندلری ضرری اولدیغی اوقدر تارتشدرلمه روم
استیلاسی آیروجه یونانه‌لیلره اجنبی کوزیله ترکیانک اداره‌سی الرینه آلیدیلر .

کوندرن :	نجی راپور	محل :	تاریخ	دقیقه : ساعت
	کوندرلمشدر			
	واصل اولمشدر			

آدرس .....

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

تقریری لازم

گوندرن :	نجی راپور	محل :	تاریخ	دقیقه : ساعت
٤	گوندرلمشدر			
	واصل اولمشدر			

آدرس .....

[illegible] اولا قهاردولنه قطعیاً قوی طرفنه کوچلمی نا بابا [illegible]
واباتی وموجودیتنه آیتنی مدرک قصد باصدر اعظمیه قابل اولا بیلر .
بر اثر خصمانه اولمقدیار مطیع ومرد اولان کوردل کوزل یوزه وحقه سوزه بیلا
زیاده منقادورلر یا حقه منقاد ایله رؤسای انقلابک یا یدیغی کبی
بر اثر یاره ایله قطیب وتطیف اولنورلر بیلا سبب ایدیلر .
٤- بایزیدده باسه کورمزلکه باشلاییه ارمنی جرئتی تازه زمانده واندن
خوبی قدر بوقونه حدود اوزرنده توسع ایده جسارت باهنده در بوکا مرتبط
رسی قونسولری حدودلو قشتاته مقابوسید قابل اولا جقدر . اوحدر بیاهل اوزرنه
نقدرنه عجبا تدابیر لوزم اتخاذنی قهاردویه [illegible] تبلیغ ایتمشدر . بو منقطعه ده
ارمنی مجاورینک عودی مسئله سی حق ایتمالازمدر . اردوغانی ارخوامی وحوالیسی
استرداد ایدرکه جمله بیلر مسلمان کوزینی کاملو خراب ایتمشدی . استرداد ایدرکه
حوکره برابر ودنه مسلمان خلق کندی کوزینی خراب برحالده کوروبجه قوی اعظمی مجبوراً
بوسه اولان وتحدیده قورتلمه بوقنه ارمنی کوزینی بلمشلردر . بوکونه ارمنی مجاورلری

کوندرن :	نخن رابور	محل :	تاریخ	دقیقه : ساعت
	کوندرلمشدر			
○	واصل اولمشدر			

آدرس .....

[illegible]

کوندرن :	نجی راپور	محل :	تاریخ	دقیقه : ساعت
	کوندرلمشدر.			
٦	واصل اولمشدر			

آدرس .....

● — موضوع حقنده اولان وصل بیانیه سی ، [illegible] ایدن بو ورقه و مسئله نك جریانه ایدیلمسی حقنده خلیفه اوزرنده تحریرلنه جقدر . عادتا ورق بو جانبدن موقوفلره ، [illegible] نظراً اجرای تحقیقات [illegible]

ابندکری و ایده جکم عملیاتی [illegible] ده [illegible] رأی عالیلرینه مفوض و کاتب سعی ها [illegible] اجرای مطلوبدر

85 No. lı vesikanın açıklaması

Harbiye Nezareti tarafından 9 ncu Ordu Kıtaat Müfettişliğinin 11 - 6 - 335 (1919) gün ve 102 sayılı şifrelerine (83 No. lı vesika) istinaden Hariciye Nezaretine verdiği malûmata ait tezkere müsveddesidir. Altındaki imzalar; Erkânıharbiyei Umumiye Reisi Cevat Paşa, İkinci Reisi Kâzım Paşa ve müsveddeyi yazan Muzaffer.

Vesika No. 85

Şube : 2 /2671 **17 - 6 - 35**
Kısım : 2 Mütareke **M/2373**

Hariciye Nezaret-i Celilesine

(Şimdiye kadar Nahcivan Ermeni istilâsından masûn kalmış idi. Bu istilâ Iğdırdan Bayezit istikametinde memaliki Osmaniyeye yapılacak bir tecavüzü teshil eder.)

Erzurum ve Van havalisinin Ermeni kuvvetleri tarafından düçar-ı taarruz olduğu hakkında bâzı matbuatta münteşir havadisin derece-i vüsuku 3 ncü Ordu Kıtaatı Müfettişliğinden sorulmuş idi. Mevrut cevapta berveçhiatî malûmat mevcut bulunmuştur. Kosor civarına Oltu hükûmetini teşkil etmek üzere 300 müsellâh Ermeni gelmiş ise de Oltu Müslüman Şûrasının bunları ancak misafir suretiyle kabul ettiği ve bilâhare Ermeni asker ve jandarmalarının geriye avdet ettikleri anlaşılmıştır. Ayrıca Sarıkamış'a beşyüz kadar Ermeni askeri gelmiş ve bunlardan 100 kadarı hudut civarındaki Rum köylerinin muhafazası için Rumların talebi üzerine Karaurgan'a gelmişlerdir.

Diğer taraftan en son tahkikata nazaran İngiliz zâbitanı taraflarından sevk ve idare edilen 6000 kişilik Ermeni kuvvetinin Nahcivan havalisini işgal ettiği ve yüz kişilik bir Ermeni müfrezesi~~nin~~ Kafkasya dahilinde Diyadin civarındaki Kürt köylerine taarruz etmişlerse de Mollaömer'de mağlûp olarak geri çekilmişlerdir. Olbabda.

Muzaffer **Cevat** **Kâzım**

Kısım : 2

	نجی رابور	محل :	تاریخ	دقیقه : ساعت
شعبه ٢٦٧١	کوندرلمشدر			
شعبه مأموری	واصل اولمشدر	خاچین نطاقه‌سی	١٧/٦	٢٠

آدرس .....

ارضروم ودان حوالیسنده ایکی قونلری طرفندن دها دنوجه ولوبی مفرزه
نوجه مقاومتده منتشر حوادثلر درجه وقوعی ایکی ایدوقطعاتی
بقشلکدن خبردار اولمشدر. بورود حوادثه بروجه آتی مشاهده بولونمشدر
قوصور حوادثه اولی حکومتی تشکیلاتی اوزره ٢٠٠ مسلح ایکی
کلمه‌سیده اولی مسلمان شوانلر بونلری ایکی مساوی حوزه‌یه
قبول ایدیلمکی وبالاخره ایکی نفر وداعم ایله کری عودت ایدیلمکلری
اخذ قرار ایدیلمشدر. ایکی حادثه لسبوزقوز ایکی حادثه کلمه‌سی بونلرده
١٠٠ قوردی حدود حوادثه‌سی روم کومیتاجی محافظه کی ایچون روملر
طاغی اوزرینه قوه اوغانه کلمشلردر.
دیکر طرفدن آلاجه قصبه‌سی نقطه‌سنده نظام اکیر خانطاغا طرفندن سوق اوزره
ایدیلن ٦٠٠٠ کشی ایکی قوه کمجوان حوالیسی اشغال ایدیلمکی ایچون
ایکی مفرزه ادیاد حوادثه‌سی کرد کومیتاجی نوقطه‌سی اشغال ایدیلمکده
مبادرت اولنمشدر. دیکر طرفدن اوچ بوز